

อนุสรณ์ในงานฌาปนกิจศพ

นายประสิทธิ์ ศิริทรัพย์

ณ เมรุวัดหัวลำโพง พระนคร
วันจันทร์ที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๐๘

๑๕

คำปรารภ

ในการฌาปนกิจศพครูประสิทธิ์ ศิริทรัพย์ ณ เมรุวัดหัวลำโพง พระนคร ในวันจันทร์ที่ ๒๖ เมษายน ๒๕๐๘ เห็นควรจัดพิมพ์หนังสือเพื่อเป็นอนุสรณ์แก่ครูประสิทธิ์ ศิริทรัพย์ และเป็นธรรม บรรณา การแก่ท่าน ที่เคารพ ได้กรุณามา ให้เป็น เกียรติใน งานครั้งนี้

เนื่องจากครูประสิทธิ์ ศิริทรัพย์ สำเร็จการศึกษาชั้นมัธยมปีที่ ๘ จากโรงเรียนสวน กุหลาบวิทยาลัย แล้วได้ ใช้ชีวิตเป็น ครูจนถึงแก่กรรม และเป็นผู้ก่อตั้งโรงเรียนศิริศาสตร์ กับจัดตั้งโรงเรียนศิริทรัพย์วิทยาร่วมกับข้าพเจ้าและนางสาวสงวนสิน ศิริทรัพย์ น้องสาว ครูประสิทธิ์ ศิริทรัพย์ ได้อุทิศเวลาเพื่อกุลบุตรกุลธิดาให้ได้รับการศึกษามีวัฒนธรรม ศีลธรรม ความประพฤติ มารยาทอันดีงาม เป็นประโยชน์แก่ประเทศชาติตลอดมา นอกจากนั้นยังบำเพ็ญตนเพื่อประโยชน์แก่ผู้อื่น แม้ในยามป่วยเป็นโรคความดันโลหิตสูงอยู่ก็ไม่วายจะช่วยเหลือผู้มาขอร้อง ไปร่วมประชุมที่สมาคมโรตารี่ทุกครั้ง เห็นว่าถ้าได้รวบรวมเรื่องต่าง ๆ ซึ่งเกี่ยวแก่ชีวิตครู นักเรียน ชีวิตที่ควรปฏิบัติเรื่องของโรตารี่ โรคความดันโลหิตสูงที่ครูประสิทธิ์เกี่ยวข้องและเป็นอยู่ จักเป็นประโยชน์แก่ผู้อ่านไม่มากก็น้อย จึงได้จัดพิมพ์หนังสือนี้ขึ้น และขอขอบพระคุณท่านผู้มีอุปการคุณที่ได้กรุณาให้เรื่องต่าง ๆ ไว้อย่างสูง

นายประสงค์ ศิริทรัพย์

การบำเพ็ญกุศลและฌาปนกิจศพ

ในการบำเพ็ญกุศลและสวดพระอภิธรรมศพ ครูประสิทธิ์ ศิริทรัพย์ ที่วัดยานนาวา พระนคร เมื่อวันที่ ๑ — ๖ มกราคม ๒๕๐๗ ได้มีญาติ เพื่อน คณะสวนกุหลาบวิทยาลัย เพื่อนคณะสโมสรเทพ-ศิรินทร์ กับผู้ที่เคารพนับถือและคุ้นเคย ครูประสิทธิ์ ศิริทรัพย์ ได้กรุณาเป็นเจ้าภาพสวดพระ-อภิธรรม และช่วยเหลือในการบำเพ็ญกุศล การทำดอกไม้ประดับหีบศพ ให้เกียรติไปร่วมในการบำเพ็ญกุศล การบรรจุศพ ณ วัดหัวลำโพง เป็นจำนวนมากตลอดจนถึงการฌาปนกิจศพในครั้งนี้

จึงขอบพระคุณเป็นอย่างยิ่งไว้ ณ ที่นี้ และขออภัยในความบกพร่องทุกประการ

เจ้าภาพ

นายประสิทธิ์ ศิริทรัพย์

ชาตะ ๒ กรกฎาคม ๒๔๔๘

มรณะ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๐๖

ประวัติ

ครูประสิทธิ์ ศิริทรัพย์ เกิดเมื่อวันที่ ๒ กรกฎาคม ๒๔๔๘ ที่จังหวัดนครปฐม เป็นบุตรคนที่ ๒ ของคุณพ่อเต่า คุณแม่เขียด ศิริทรัพย์

เมื่อเยาว์วัยศึกษาอยู่ที่โรงเรียนพระปฐมวิทยาลัย จังหวัดนครปฐม ภายหลังได้เข้าศึกษาที่โรงเรียนมัธยมวัดนวลนรดิศ สำเร็จการศึกษาชั้นสูงสุดของโรงเรียนมัธยมวัดนวลนรดิศแล้วมาศึกษา ต่อที่โรง เรียน มัธยม วัดเทพ ศิรินทร์ และโรง เรียน สวน กุหลาบ วิทยา ลัย สำเร็จชั้นมัธยมปีที่ ๘ จากโรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัย เมื่อ พ.ศ. ๒๔๖๗

เมื่อสำเร็จการศึกษาแล้วได้สมัคร เป็น เสมียนอยู่ ที่บริษัทบอเนียว ตำบลวัดพระยาไกร จังหวัดพระนคร แต่คุณแม่มีความปรารถนาให้เข้ารับราชการเป็นครู ครูประสิทธิ์ จึงต้องลาออกจากบริษัทบอเนียว เปลี่ยนวิถีชีวิตมาเป็นครูตามความประสงค์ของคุณแม่ ได้เข้ารับราชการเป็นครูอยู่ที่โรงเรียนมัธยมวัดเทพศิรินทร์ ในพ.ศ. ๒๔๖๘ ต่อมาย้ายมาอยู่ที่โรงเรียนมัธยมวัดไตรมิตรวิทยาลัย เนื่องจากครูประสิทธิ์ได้คลุกคลีกับเด็กนักเรียนมานานปี กระทำให้จิตใจและนิสัยในการเป็นครูฝังแน่นอยู่กับการศึกษา จึงได้เริ่มก่อตั้งโรงเรียนส่วนตัวขึ้นในปี พ.ศ. ๒๔๘๐ ครั้งแรกเปิดเป็นโรงเรียนกวดวิชาที่ตึกแถวหน้าที่ทำการไปรษณีย์กลางใกล้ ๆ สะพานยาว แล้วย้าย

โรงเรียนกวดวิชามาอยู่ที่ตรอกตรงข้ามกับร้านขนมปังเต็กเฮงหลี ถนนเจริญกรุง เพราะสถานที่เดิมคับแคบ พ.ศ. ๒๔๘๒ ได้เปิดโรงเรียนสอนในเวลากลางวันที่โรงเรียนเซนต์ปีเตอร์ ถนนสี่พระยา ให้ชื่อว่าโรงเรียนศิริศาสตร์ พ.ศ. ๒๔๘๔ กระทรวงศึกษาธิการได้รับรองวิทยฐานะโรงเรียนศิริศาสตร์เทียบเท่าโรงเรียนรัฐบาล และให้เงินอุดหนุนด้วย แม้ครูประสิทธิ์ จะได้จัดตั้งโรงเรียนของตนเองก็ยังคงรับราชการเป็นครูอยู่เช่นเดิม มอบหมายให้นางลำดวน ศิริทรัพย์ภรรยาแล้วเปลี่ยนมาเป็นน้องจัดการแทน ส่วนตนเองเพียงแต่ควบคุมดูแลอยู่ภายนอก จน พ.ศ. ๒๔๘๖ ครูประสิทธิ์ จึงได้ลาออกจากราชการเพื่อมาควบคุมโรงเรียนศิริศาสตร์โดยใกล้ชิด โรงเรียนศิริ-ศาสตร์ได้เจริญก้าวหน้า มีนักเรียนเพิ่มขึ้นทุกปี ครูประสิทธิ์ได้ย้ายโรงเรียนศิริศาสตร์มาอยู่ที่โรงเรียนสอนภาษาญี่ปุ่น ถนนทรัพย์ตำบลสี่พระยา ซึ่งครูประสิทธิ์ได้ขอเช่าจากสำนักงานทรัพย์สินส่วน-พระมหากษัตริย์ไว้ก่อน ปัจจุบันเป็นโรงเรียนศิริทรัพย์วิทยา ซึ่งข้าพเจ้า ครูประสิทธิ์ และนางสาวสงวนสิน ได้ร่วมมือกันก่อตั้งนอกจากหน้าที่ครู ครูประสิทธิ์ยังเป็นผู้จัดการโรงเรียนจนถึงแก่กรรม

ครูประสิทธิ์ มีนิสัยรักการกีฬามาตั้งแต่สมัยเป็นนักเรียน เมื่อเป็นครูก็พยายามส่งเสริมการกีฬาตลอดมา และทุกครั้งที่นักกีฬาของโรงเรียนจะไปแข่งขันกับโรงเรียนอื่น ครูประสิทธิ์ต้องประชุมนักกีฬาก่อนเสมอไป ชี้แจงให้ตั้งใจเล่นให้ดีที่สุด ไม่ให้เล่นผิดกติกา ให้ถือว่าการแพ้ชนะไม่เป็นสิ่งสำคัญ ชื่อเสียงในการเล่นกีฬาของโรง-เรียนจึงอยู่ในความสนใจของประชาชน และเป็นผลให้นักกีฬาบาสเกตบอลทั้งรุ่นเล็กและรุ่นใหญ่ครองความชนะเลิศติดต่อกันมาทุกปี

ส่วนในด้านการศึกษา ครูประสิทธิ์ได้ทุ่มเทกำลังกาย กำลังความคิด และเวลาให้แก่โรงเรียนทั้งหมด พยายามปลุกปล้ำให้โรงเรียนของตนเจริญขึ้นเป็นลำดับ โดยกวดขันให้นักเรียนอยู่ในระเบียบวินัยของโรงเรียน มีความประพฤติเรียบร้อย ให้ได้รับการศึกษาขั้นมาตรฐาน จนเป็นที่ไว้วางใจของผู้ปกครองนักเรียน นักเรียนได้เพิ่มทวีขึ้นทุก ๆ ปี เวลานี้มีนักเรียน ๑๖๐๐ คนเศษ ความเจริญก้าวหน้าของโรงเรียนเป็นเหตุให้ครู ประสิทธิ์ ปลื้มปีติ ในความ สำเร็จของตนเป็นอย่างยิ่ง ความดีที่ครูประสิทธิ์ได้กระทำแล้วนี้ เป็นเหตุหนึ่งที่ส่งผลให้ครูประสิทธิ์ได้รับเชิญ ให้ไปดู การศึกษา ที่ต่างประเทศถึง ๒ ครั้ง ครั้งแรกไปดูงานการศึกษาที่ประเทศสหรัฐอเมริกา ครั้งที่สองไปดูงานการศึกษาที่ประเทศอังกฤษ ทั้งนี้นับว่าเป็นเกียรติแก่ครูประสิทธิ์เป็นอันมาก

ในการก่อตั้งโรงเรียนระยะแรก ครูประสิทธิ์ต้องประสบอุปสรรคต่าง ๆ มากมาย เพราะครูประสิทธิ์ไม่มีทุนทรัพย์เลย อาศัยตนเองสอนและได้เพื่อนครูช่วยเหลือ แบ่งสรรปันส่วนตามมีตามเกิดได้มากให้มาก บางครั้งไม่มีก็ไม่ให้ แม้ต่อมาโรงเรียนเจริญขึ้น การใช้จ่ายก็เพิ่มเป็นเงาตามตัว รายจ่ายมากกว่ารายได้ ครูประสิทธิ์ต้องวิ่งเต้นหาเงินมาหมุนเวียนทุกปี ไม่ว่าข้าพเจ้าจะไปรับราชการจังหวัดไหน ครูประสิทธิ์จะต้องไปหาข้าพเจ้าถึงจังหวัดนั้น ยืมเงินข้าพเจ้ามาให้ครูและใช้จ่ายในกิจการของโรงเรียน ในระยะหลังน้องสงวนสินได้เป็นกำลังในเรื่องนี้เข้ารับผิดชอบ การเงิน แทน ครู ประสิทธิ์ ทั้งสิ้นน้องสงวนสินต้องรับภาระร่วมกับข้าพเจ้าตลอดมาจนทุกวันนี้

ครูประสิทธิ์อุปสมบท ณ พระอุโบสถวัดพระปฐมเจดีย์ โดย พระธรรมวโรดม เจ้าอาวาส วัดพระปฐมเจดีย์เป็นพระอุปชฌาย์จารย์ พระครูอุตรการบดี เจ้าอาวาสวัดห้วยจรเข้ และพระครูวิริยะกิตติ เจ้าอาวาสวัดประดู่ฉิมพลี เป็นพระกรรมวาจาจารย์ และพระอนุสาวนาจารย์ เมื่ออุปสมบทแล้วได้ไปจำพรรษาอยู่ที่วัดประดู่ฉิมพลี คลองบางกอกใหญ่ จังหวัดธนบุรี เนื่องจากมีความเลื่อมใสในวัตรปฏิบัติของพระครูวิริยะกิตติ

ครูประสิทธิ์ เป็นผู้กว้างขวางในวงสังคมคนหนึ่ง เป็นที่รู้จักชอบพอของคนทั่วไปตลอดจนชาวต่างประเทศ เป็นสมาชิกสมาคมโรตารี่ กรุงเทพ ฯ สมาชิกของสมาคมพ่อค้าไทย สมาชิกของสโมสรสหมิตร สมาชิกสโมสรเทพศิรินทร์

ในระยะหลังนี้ ครูประสิทธิ์มีโรคเกี่ยวกับความดันโลหิตสูง ข้าพเจ้าและน้องสงวนสิน ให้ครูประสิทธิ์พักผ่อน เที่ยวเตร่และพยายามรักษาตัว ครูประสิทธิ์จึงมักไปเที่ยวเตร่อยู่ที่สโมสรเทพศิรินทร์เป็นประจำ ในวันที่จะถึงแก่กรรมคืนวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๐๖ ในตอนเย็นครูประสิทธิ์ยังได้ไปเล่นบิลเลียดอยู่ที่สโมสรเทพศิรินทร์จนกระทั่งเป็นลม เพื่อน ๆ จึงนำส่งโรงพยาบาลตำรวจ เมื่อน้องสงวนสินได้ทราบข่าวทางโทรศัพท์ จึงได้รีบไปโรงพยาบาลตำรวจก่อน เมื่อเห็นว่าครูประสิทธิ์นอนอยู่ในห้องเฉย ๆ และเวลานั้นไม่รู้สึกตัว จึงขอให้ทางโรงพยาบาลจัดรถนำส่งไปที่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ โดยข้าพเจ้านั่งมากับรถพยาบาล และตามนายนคร ศิริทรัพย์ บุตรครูประสิทธิ์คนโต ในขณะนั้นเป็นนักเรียนแพทย์ปีสุดท้าย นายนคร ศิริทรัพย์ ได้ไปเชิญศาสตราจารย์บุญเลี้ยง ตามไท ผู้เป็นญาติและเชี่ยวชาญทางโรคนี้ ซึ่งกำลังสนุกสนานรื่นเริงในวันส่งท้ายปีเก่าต้อนรับปีใหม่ที่หอพักหญิงมาตรวจและจัดปฐมพยาบาลของแพทย์จะเยียว-

ยาแก้ไข เนื่องด้วยเส้นโลหิตใหญ่ในสมองแตก ครูประสิทธิ์พูดไม่ได้และไม่รู้สึกตัวตั้งแต่อยู่ที่โรงพยาบาลตำรวจ จนถึงวาระสุดท้ายหัวใจหยุดทำงานเมื่อเวลา ๒๓ น. เศษ

ครูประสิทธิ์มีคุณธรรมหลายอย่างที่ควรสรรเสริญ คือเป็นผู้ที่มีความซื่อตรง ใจคอกว้างขวาง ไม่เอาเปรียบใคร มองคนในแง่ดีเสมอ มีใจโอบอ้อมอารี ชอบช่วยเหลือผู้อื่น มีความกตัญญูกตเวทีต่อผู้มีพระคุณ รักลูกรักเมีย และรักพี่รักน้องหาผู้เสมอเหมือนได้ยาก การถึงแก่กรรมของครูประสิทธิ์ในครั้งนี้ จึงยังความเศร้าสลดแก่บรรดาญาติ มิตร ศิษย์ และผู้ที่คุ้นเคยทั่วไป เฉพาะโรงเรียนศิริทรัพย์ได้สูญเสียผู้เป็นกำลังสำคัญของโรงเรียนไปคนหนึ่ง

ครูประสิทธิ์ ศิริทรัพย์ มีบุตรเกิดกับนางลำดวน (ตันสถิตย์) ๒ คน คือ

๑. นายแพทย์นคร ศิริทรัพย์

๒. นายณรงค์ ศิริทรัพย์ ขณะนี้เป็นนักเรียนเตรียมแพทย์ ปีที่สอง

มีบุตรเกิดกับนางสินี (โลจายะ) ๔ คน คือ

๑. นางสาวพิมลศิริ ศิริทรัพย์ อ.บ.

๒. นายอิทธิชัย ศิริทรัพย์

๓. นางสาววลัยรัตน์ ศิริทรัพย์

๔. นางสาวพัชราภรณ์ ศิริทรัพย์

ขออำนาจกุศลบุญราศี ที่ได้ทำบุญอุทิศให้ในครั้งนี้ จงดลบันดาลให้ครูประสิทธิ์ ศิริทรัพย์ ไปสู่สุคติเพียบพร้อมด้วยทิพยสมบัติในสัมปรายภพทุกประการเทอญ

นายประสงค์ ศิริทรัพย์

ไว้อาลัยแก่ผู้จัดการโรงเรียนศิริทรัพย์วิทยา คนแรก
ประสิทธิ์ ศิริทรัพย์

ในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นครูของประสิทธิ์ ศิริทรัพย์ เมื่อครั้งยังอยู่ที่โรงเรียนมัธยมวัดนวลนรดิศ และเคยทำงานร่วมกันที่โรงเรียนศิริศาสตร์ และโรงเรียนศิริทรัพย์วิทยา ข้าพเจ้ารู้สึกว่าคุณประสิทธิ์ ศิริทรัพย์ เป็นคนดีมีความกตัญญูกตเวที มีนิสัยโอบอ้อมอารี มีความคิดสุขุม รักการกีฬา มีใจเด็ดเดี่ยว เป็นที่น่าเสียดายมากที่มาจากไปในระยะเวลาที่ยังไม่สมควรเช่นนี้ เพราะคุณประสิทธิ์ ศิริทรัพย์ ยังสามารถทำประโยชน์ให้แก่การศึกษาโดยเฉพาะโรงเรียนศิริทรัพย์วิทยาได้อีกเป็นอันมาก เมื่อคุณประสิทธิ์ ศิริทรัพย์ เป็นคนดีเช่นนี้ จึงเชื่อว่าวิญญาณ ของคุณประสิทธิ์ ศิริทรัพย์ คงจะไปสู่สุคติภพเป็นแท้

สรร อินทุเวศ

อนิจจา ธันวาห้าศูนย์หก
เป็นวันโศกอกระบมตรมกลัดหนอง
ทั้งน้องลูกญาติมิตรน้ำตานอง
พี่ของน้องนั้นพลันพรากจากไป
กระทันหันจนไม่ทันตั้งตัวติด
เพราะความดันโลหิตเป็นเรื่องใหญ่
ทิ้งแต่ความเศร้าที่เร้าใจ
ให้น้องลูกผจญภัยแต่ลำพัง
อาลัยเหลือเหลืออาลัยจากใจน้อง
ใจหม่นหมองใจทุกข์ปราศสุขี
ต่อจากนี้จะยังเหลือแต่ความดี
และสิ่งที่พี่ทิ้งไว้ในใจคน
ขอความสุขเลิศล้ำในชั้นฟ้า
สว่างจ้าสำหรับพี่ได้เป็นผล
น้องและลูกขอกราบพระเบื้องบน
ทั้งสวดมนต์ส่งคำอยู่ร่ำไป

ลำดวน ศิริทรัพย์

คืนสำคัญคืนหนึ่งในชีวิตของลูก

คืนนั้นคือคืนวันที่ ๓๑ ธันวาคม พ.ศ. ๒๕๐๖ เวลาประมาณ ๒ ทุ่มเศษ ขณะที่กำลังมีงานรื่นเริงส่งท้ายปีเก่าเพื่อต้อนรับปีใหม่ที่หอพักนักศึกษาแพทย์หญิงในบริเวณโรงพยาบาล จุฬาลงกรณ์ ลูกได้รับทราบข่าวทางโทรศัพท์ว่าคุณพ่อไปป่วยหนักอยู่ที่โรงพยาบาลตำรวจ เมื่อได้รับทราบเช่นนั้นลูกจึงได้ไปยังสถานพยาบาลดังกล่าว แต่คุณอาสงวนสินบอกว่าได้ย้ายคุณพ่อไป ที่โรง พยาบาล จุฬาลงกรณ์แล้ว เมื่อลูกไปถึงจึงได้พบว่าคุณพ่อหยุดหายใจแล้ว แต่หัวใจยังเต้นอยู่ ลูกจึงได้เริ่มทำการปฐมพยาบาลพร้อมกับอาจารย์หมอบุญเลี้ยง ตามไท และเพื่อน ๆ แม้จะได้พยายามจนเต็มความสามารถเพียงใด ลูกก็ไม่สามารถเอาชนะพระยามัจจุราชได้ คุณพ่อจึงได้จากคุณแม่ น้องและลูกไป เมื่อเวลา ๒๓ น. เศษ

คุณพ่อที่เคารพรักของลูก หากคุณพ่อมีญาณวิถีใดที่สามารถล่วงรู้ว่า ตลอดเวลาที่ลูกทำการปฐมพยาบาลคุณพ่ออยู่นั้น แม้ลูกจะรู้ว่าคุณพ่อป่วยคราวนี้ ลูกคงไม่มีโอกาสได้ยินเสียงคุณพ่ออีกแล้วก็ตาม ลูกก็อยากให้คุณพ่อมีชีวิตอยู่ต่อไปอีก แม้จะอยู่ในสภาพที่ไม่สมบูรณ์อย่างก่อน ลูกจะได้ใช้วิชาความรู้ที่คุณพ่ออุตส่าห์สนับสนุนให้ลูกได้เล่าเรียนจนสำเร็จนี้ พยาบาลและรักษาคุณพ่ออย่างใกล้ชิดต่อไปอีกนาน ๆ เพราะโรคที่คุณพ่อเป็นนี้ไม่ยินยอมให้ลูกทำดังใจหวัง

ลูกจึงได้แต่เสียใจอย่างสุดซึ้งเหลือที่จะกล่าวออกมาเป็นวาจา หรือขีดเขียนลงเป็นลายลักษณ์อักษรให้ตรงต่อความรู้สึกอันแท้จริงได้

เมื่อถึงวันถึงแก่กรรมของคุณพ่อ คุณแม่ น้อง และตัวลูกจะต้องนำพวงดอกไม้มากราบเคารพคุณพ่ออยู่เป็นนิจ จนกระทั่งวันที่ร่างของคุณพ่อที่รักจะถูกเผาให้กลายเป็นภัสมธุลีไปแล้ว ต่อไปลูกก็จะ ได้แต่ สวดมนต์ อ้อนวอนขอ ต่อสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทั้งหลายในสากลโลกจงบันดาลให้คุณพ่อของลูกจงประสบความสุขโดยควรแก่ ฐานะตามคติวิสัยในสัมปรายภพจงทุกประการ

นายแพทย์นคร ศิริทรัพย์

ลูกคนโตของคุณพ่อ

คุณพ่อที่เคารพรักของลูก

คืนวันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๐๖ ขณะที่คณะวิทยาศาสตร์การแพทย์ กำลังจัดงานส่งท้ายปีเก่า ๒๕๐๖ เพื่อรับปีใหม่ ๒๕๐๗ กันอย่างครึกครื้นนั้น ต้อยก็กำลังสนุกสนานเต็มที่โดยหาทราบไม่ว่าขณะนั้นคุณพ่อของต้อยกำลังจะจากไปอย่างไม่มีวันกลับ คุณป้าใหญ่และคุณน้าจิตต์ไปตามต้อยที่คณะ เป็นเวลาเดียวกับต้อยสวนกลับบ้าน คุณน้า กลับโรงพยาบาล จุฬาลงกรณ์ และโทร ศัพท์ไปตาม ต้อย ที่บ้านและให้รีบไป แต่สายเสียแล้ว ต้อยได้พบแต่ร่างคุณพ่อที่ปราศจากลมหายใจ ต้อยเสียใจอย่างสุดซึ้ง ที่ต้อยไม่ได้มีโอกาสช่วยพี่แดง (นคร ศิริทรัพย์) พยาบาลคุณพ่อ ต้อยได้ไปกราบคุณพ่อพร้อมกับคุณแม่และพี่แดงอยู่ทุกๆ วันถึงแก่กรรมของคุณพ่อ ต้อยจะปฏิบัติตนเป็นลูกที่ดี ช่วยเหลือดูแลคุณแม่ และเชื่อฟังพี่แดง ขอคุณพ่อจงได้รับแต่ความสุขสงบ

จากลูกคนเล็กของคุณพ่อ

ณรงค์ ศิริทรัพย์

กราบคุณพ่อ

วันที่ ๓๑ ธันวาคม ๒๕๐๖ เป็นวันที่ฝังอยู่ในความทรงจำของพวกเรา–ลูกๆ ของคุณพ่อ—อย่างไม่รู้ลืม วันนั้นเป็นวันที่ลูกๆ เตรียมตัวกราบขอพรปีใหม่จากคุณพ่อเช่นทุกปีที่เคย คุณพ่อพูดจาเล่นหัวกับลูกอย่างมีความสุข แต่ทว่า........ใครเลยจะรู้ว่าวันนั้นเป็นวันที่เศร้าโศกที่สุดในชีวิตของลูก คุณพ่อที่เคารพรักของลูกได้จากลูกไปอย่างกระทันหันที่สุด จากไป....โดยที่ลูกไม่อาจร่ำร้องขอชีวิตคุณพ่อให้กลับคืนมาได้อีกเลย

เมื่อคุณพ่อมีชีวิตอยู่ คุณพ่อเปรียบเสมือนร่มโพธิ์ร่มไทรของลูกอย่างแท้จริง ดวงจิตอันเปี่ยมด้วยความกรุณาของคุณพ่อได้ปกป้องคุ้มครองลูกมาแต่น้อยจนเติบใหญ่ คุณพ่อคอยอบรมสั่งสอนลูกในทางที่ดีเสมอ อีกทั้งคอยช่วยเหลือและเป็นที่พึ่งของลูกในทุกๆ ด้าน คุณพ่อเป็นบุคคลที่น่าสรรเสริญโดยที่คุณพ่อเป็นผู้ที่มีจิตใจกว้างขวางโอบอ้อมอารียากที่จะหาผู้ใดเสมอเหมือน บางครั้งจะเห็นว่าคุณพ่อเป็นผู้ที่เด็ดขาด แต่บางทีจะเห็นว่าคุณพ่อสุภาพอ่อนโยนอย่างน่าเคารพรักที่สุด สิ่งที่ประทับใจลูกเป็นอย่างยิ่งก็คือคุณพ่อเป็นผู้ที่มีน้ำใจบริสุทธิ์ และมองโลกในด้านดีเสมอ คุณพ่อเห็นว่าทุกคนมีความหวังดีต่อคุณพ่อ และคุณพ่อก็หวังดีต่อทุกคนและปรารภชมเชยคนนั้นคนนี้อยู่มิได้ขาด คุณพ่อจึงเป็นผู้ที่มีความสงบสุขในชีวิตโดยแท้

แม้คุณพ่อจะจากลูกไปแล้ว ลูกก็ยังรู้สึกเสมือนว่าบารมีของคุณพ่อยังคอยคุ้มครอง ปกปักรักษาลูก ดังเช่นเวลาที่คุณพ่อ มีชีวิตอยู่ แต่ลูกมีความเสียใจอย่างสุดซึ้งที่ยังมิทันได้มีโอกาสตอบแทนพระคุณของคุณพ่อที่มีต่อลูกอย่างหาที่เปรียบมิได้ คุณพ่อก็มาด่วนจากลูกไปเสียก่อน หากมีญาณวิถีอันใดที่คุณพ่ออาจล่วงรู้ได้แล้วขอคุณพ่อได้โปรดทราบว่า ลูกทุกคนจะระลึกถึงคุณพ่ออย่างสุดที่จะพรรณนา ลูกได้แต่กราบไหว้บูชาคุณพ่ออยู่ทุกวันคืน พร้อมตั้งปณิธานว่าจะประกอบแต่ความดีและบำเพ็ญกุศลในทุกทาง เพื่อคุณพ่อที่เคารพรักของลูก

ลูกเชื่อและมั่นใจว่า กุศลผลบุญและความดีที่คุณพ่อได้สร้างสมมาตลอดชีวิตของคุณพ่อนั้นคงส่งเสริมและดลบันดาลให้ดวงวิญญาณอันบริสุทธิ์ของคุณพ่อ ประสบความสงบสุข ณ สัมปรายภพอันสูงสุดเทอญ............

จากลูกของคุณพ่อ

พิมลศิริ ศิริทรัพย์
อิทธิชัย ศิริทรัพย์
วลัยรัตน์ ศิริทรัพย์
พัชราภรณ์ ศิริทรัพย์

๗๘/๑ ถนนทรัพย์ พระนคร

๔ เม.ย. ๐๘

อาลัยประสิทธิ์เพื่อนรัก

ประสิทธิ์ ศิริทรัพย์ ได้จากสำนักเรียนโรงเรียนเทพศิรินทร์มาอยู่โรงเรียนสวนกุหลาบวิทยาลัยเมื่อปี พ.ศ. ๒๔๖๖ และเรียนอยู่ปีเดียวก็สอบไล่ประโยคมัธยมบริบูรณ์ได้ในปีนั้น. ประสิทธิ์เป็นผู้ที่สนใจรักการกีฬายิ่งนัก เมื่อมาอยู่ที่โรงเรียนสวน ฯ ก็ได้เล่นฟุตบอลล์ให้ แก่โรงเรียนภายใต้ การฝึก อย่างใกล้ชิด ของท่าน อาจารย์ใหญ่นอร์แมนซัดตัน แม้ถึงว่าประสิทธิ์จะได้ออกจากโรงเรียนไปแล้วก็ดี ก็ได้ติดต่อกับผู้ที่เคยเป็นศิษย์เก่าสวนฯ รุ่นเดียวกันแลรุ่นอื่นๆ เป็นอย่างดีตลอดระยะเวลา ๔๐ ปีเศษ ดั่งจะเห็นได้ว่า ทุกๆ คราวที่มีการนัดพบชุมนุมกันที่โรงเรียนสวนฯ หรือการสังสรรค์ระหว่างรุ่นเดียวกัน ประสิทธิ์ก็ได้ติดต่อให้พวกเราได้พบปะกันเสมอมามิได้ขาด โดยเฉพาะแต่หลังสงครามเป็นต้นมานี้ ศิษย์เก่าสวนฯ รุ่น๒๔๖๖–๖๗ ก็ได้พบกันเป็นครั้งแรกที่โรงเรียนศิริศาสตร์ แต่ครั้งยังตั้งอยู่ที่ถนนสี่พระยา แลได้เริ่มร่วมใจกันบริจาคเงินเป็นทุนเพื่อช่วยเหลือนักเรียนสวนฯ ปัจจุบันที่ขาดแคลนยากจน แต่เรียนดี จนได้รับอนุญาตจากทางการให้เป็นมูลนิธิขึ้นแล้วนั้น.

ในภาคสุดท้ายของชีวิตประสิทธิ์ ศิริทรัพย์ ได้บังเกิดโรคาพยาธิรบกวนอย่างหนัก หัวใจแลร่างกายไม่สามารถจะต้านทานซึ่งโรคนั้นๆ ได้ ก็ได้สิ้นชีพโดยกระทันหัน ยังความเศร้าโศกอาวรณ์ให้แก่มิตรที่รักทั้งปวงทั่วไปเป็นอย่างยิ่ง แลเป็นประเพณีที่ผู้ยังมีชีวิต

อยู่เหล่านี้จักบำเพ็ญกุศลอุทิศให้แก่ผู้วายชนม์ไปนั้น ซึ่งก็ได้มีการบำเพ็ญกุศลกันตลอดมาแล้วแต่ต้นจนบัดนี้ จึงขออานิสงส์ทั้งนี้แลกุศลกรรม คุณงามความดี ที่ประสิทธิ์เพื่อนรักได้ เคยประกอบไว้นา นาประการ ได้รวมกันดลบันดาลให้วิญญาณของประสิทธิ์ หากจะยังอุบัติสืบไป ณ ภพใดๆ จงผ่านพ้นจากสรรพทุกข์ ประสบแต่อิฏฐวิบูลมนูญพูนผลสุขสมบัติตามควรแก่คติภพนั้นๆ ทุกประการ

คณะศิษย์เก่าสวนกุหลาบวิทยาลัย
รุ่นมัธยมบริบูรณ์ปี่ พ.ศ.๒๔๖๖–๖๗

จริยศึกษา

พระเทพวิสุทธิเวที วัดมหาพฤฒาราม พระนคร

จริยศึกษาเป็นหลักสูตรการศึกษาของชาติ เป็นองค์คุณสมบัติรวมอยู่ในหลักการศึกษาส่วนใหญ่ มี ๓ ประเภท คือ พุทธิศึกษา จริยศึกษา พลศึกษา ฯ ในบทความนี้จะไม่กล่าวถึงพุทธิศึกษา และพลศึกษา แต่จะกล่าวถึงเฉพาะจริยศึกษาเท่านั้น ฯ จริยศึกษานี้ได้แก่การศึกษาเกี่ยวเนื่องในเรื่องความประพฤติ คือ จรรยามารยาท ซึ่งได้แก่ความประพฤติทางกาย วาจา ใจ หรือเรียกอย่างหนึ่งว่า หลักศีลธรรมฯ ศีลได้แก่คุณสมบัติเครื่องประพฤติทางกาย และวาจา ส่วนธรรมนั้นได้แก่คุณธรรมเครื่องประพฤติทางใจ ฯ ศีลมีหลายประเภท เช่น ศีล ๑ ประเภท ได้แก่การเลิกละงดเว้นความประพฤติความชั่วทางกายและวาจาทั้งหมด ศีล ๒ ประเภท ได้แก่วาริตศีล คือความประพฤติงดเว้นจากข้อห้ามที่ทางศาสนาได้บัญญัติไว้ เช่นศีล ๕ เป็นต้น ๑ จาริตศีล คือความประพฤติตามจารีตประเพณี เช่นกิริยาท่าทางต่าง ๆ ที่ต้องทำตามแบบอย่างขนบทำเนียมที่ดี อาทิ การกราบไหว้ การแสดงความเคารพ การนั่ง เป็นต้น ซึ่งเป็นแบบอย่างของชนชาตินั้น ๆ ที่อาจไม่เหมือนกัน เช่น การกราบไหว้แบบไทย ก็เป็นอย่างหนึ่ง แบบจีนก็เป็นอย่างหนึ่ง การแสดงความเคารพแบบไทยก็เป็นอย่างหนึ่ง แบบฝรั่งก็เป็นอย่างหนึ่ง การนั่งแบบไทยก็ต้องนั่งพับเพียบ แบบฝรั่งอาจเป็นอีกอย่างหนึ่ง หรือการ

ทักทายกันแบบไทยก็ยกมือไหว้ แบบฝรั่งก็จับมือกัน นี้ก็เป็นศีลประเภท ๑ ฯ ส่วนธรรมที่เป็นคุณธรรมเครื่องประพฤติทางใจนั้น เช่น เมตตา ความรักใคร่ต่อกัน กรุณา ความช่วยเหลือกัน มุทิตา ความชื่นชมยินดีต่อความสุขความเจริญของกัน อุเบกขา ความวางเฉยไม่ลำเอียงเข้าทางนี้ทางโน้น หิริ ความละอายบาป โอตตัปปะความสะดุ้งกลัวต่อบาป เหล่านี้เป็นต้น ซึ่งเป็นคุณธรรมเครื่องประพฤติขัดเกลากำจัดกิเลสคือความเศร้าหมองทางจิตใจ เช่น ความโลภ ความโกรธ ความหลง ความริษยา ความตระหนี่ ความเย่อหยิ่งจองหองถือตัว ยกตนข่มผู้อื่น เหยียดหยามผู้อื่นเป็นต้นฯ ศีลธรรม หรือจริยศึกษานี้ เป็นคุณสมบัติที่สำคัญมาก จำต้องประพฤติให้มีมากเพียงพอเท่ากับพุทธิศึกษา กล่าวคือ ถ้ามีความรู้ทางคดีโลกมากเท่าไร ก็จำต้องมีความประพฤติทางคดีธรรม คือ ศีลธรรม หรือจริยศึกษาให้มากเท่านั้น จึงจะได้ประโยชน์จากการมีพุทธิศึกษา เพราะผู้มีพุทธิศึกษาสูงดี ถ้าขาดศีลธรรม คือมีความรู้ ความประพฤติทางคดีธรรมน้อยไป ก็อาจนำความรู้ทางคดีโลกที่เป็นพุทธิศึกษานั้นไปใช้ในทางที่ผิดที่เป็นโทษเป็นอันตราย เป็นภัยให้เกิดแก่ตนเองและผู้อื่นได้ เปรียบเหมือนอาวุธร้ายที่ตกไปอยู่ในมือของคนบ้าคนสติไม่ดีฉะนั้น ซึ่งตกอยู่ในเกณฑ์สุภาษิตที่ว่า "ความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด" ดังนั้น สมเด็จพระมหาธีรราชเจ้า รัชกาลที่ ๖ จึงทรงแสดงไว้ว่า จริยศึกษาคือศีลธรรมนี้ เปรียบเหมือนเส้นเหล็กที่เป็นโครงคอนกรีตของอาคารใหญ่ ๆ ซึ่งถ้าคิดดูให้ดีก็อาจเห็นได้ดังนี้ว่าถ้ามีแต่เพียงส่วนผสมคอนกรีต คือ มีปูน หิน ทราย เพียงสามอย่าง

ผสมกันแล้วหล่อทำเป็นคอนกรีตขึ้นมา คอนกรีตนั้นจะต้องพังลงแน่นอนฯ อีกอย่างหนึ่งจริยศึกษา หรือศีลธรรมเปรียบเหมือนโครงกระดูกในร่างกาย พุทธิศึกษาคือความรู้ความฉลาดทางคดีโลกเปรียบเหมือนเนื้อหนังที่หุ้มห่อโครงกระดูกไว้ ทำให้เป็นคน เป็นสตรีเป็นบุรุษได้ ฉะนั้นจงลองคิดดูให้ดี ก็ย่อมจะรู้ได้ดังนี้ว่า คนผู้ยังมีชีวิตจิตใจอยู่ ซึ่งเรียกว่าคนเป็นๆ ได้นั้นๆ ก็เพราะมีหนัง มีเนื้อมีเส้นเอ็นน้อยใหญ่ หุ้มห่อรึงรัดโครงกระดูกไว้จึงเรียกว่าคนเป็นแต่ถ้ามีเพียงเนื้อ หนัง เส้นเอ็นต่างๆ หุ้มห่อกันไว้อยู่โดยลำพังไม่มีโครงกระดูกเป็นแกนข้างในแล้ว ก็ไม่เรียกว่าคนเป็น แต่ก็ต้องเรียกว่าเป็นผีโดยแท้ฯ

ตายเพื่ออยู่

พระราชธรรมาภรณ์ (หลวงพ่อเงิน) วัดดอนยายหอม จ.ว. นครปฐม

คนเราทุกคนที่เกิดมาย่อมต้องถึงที่สุดด้วยการตาย โลกนี้ไม่ใช่ที่อยู่ประจำของเรา เราทุกคนมีสิทธิจะอยู่ได้ชั่วครั้งชั่วคราว ชั่วกาลเวลาอันจำกัด พระพุทธศาสนาได้สอนเรื่องการตายไว้ให้เราเรียนรู้อย่างละเอียดพิสดาร แต่ทั้งหมดก็จะรวมใจความได้ว่า ให้ทุกคนที่เกิดมาได้ชวนกันสร้างความดีเพื่อตนและผู้อื่น ดังได้สอนเปรียบเทียบความเปลี่ยนแปลงของอายุ แต่ละบุคคลให้ เห็นเป็น ขณิกะมรณะ คือการตายเป็นขณะๆ ว่า คนเรานั้นต้องตายทุกขณะ คือทุกปีทุกเดือน ทุกวัน ทุกชั่วโมง นาที เช่นเกิดมาเป็นเด็กเล็กๆ แล้วก็เปลี่ยนเป็นเด็กโต เปลี่ยนเป็นคนหนุ่ม เปลี่ยนเป็นคนแก่มีสังขารร่วงโรยโดยตามลำดับ ในปีหนึ่งๆ จึงต้องเกิดมีผู้ทำบุญอายุกันบ่อย ๆ ทั้งนี้ก็เพื่อได้พิจารณาว่า ที่ล่วงมาปีหนึ่งๆ นั้นได้ทำอะไรไว้แทนการตาย คือแทนเวลาที่ล่วงไปนั้นบ้าง ให้ละเอียดลงมาก็จะได้พิจารณาว่า วันหนึ่งๆ ที่ได้ล่วงเลยไปได้ใช้ความเป็นอยู่ทำสาระประโยชน์อะไร ถ้าวันไหนไม่ได้ประกอบ สาระประโยชน์ อะไร วันนั้นก็เท่ากับชีวิตได้ตายไป คือเวลาได้เสียไปโดยไร้สาระ

คนเรานั้น บางคนก็เกิดมาแล้วมัวเพลิดเพลินลืมประกอบการบุญการกุศลคุณงามความดีหรือเรียกว่า "หลงโลก ลืมธรรม" ลืมสร้างประโยชน์ที่เป็นสาระ เปรียบเหมือนคนไปค้าขายในต่างถิ่น

แทนที่จะไปประกอบภาระตามหน้าที่มัวไปหลงชมบ้านเมืองเสียจนหมดเวลา ถึงคราวกลับไปบ้านเมืองของตนก็ไม่ได้อะไรติดตัวกลับไปเลย เท่ากับว่าเดินทางไปค้าขายขาดทุน

อย่างนี้ทางพระพุทธศาสนากล่าวว่าคนประมาท พระพุทธองค์ตรัสว่า "เย ปมตฺตา ยถา มตา" คนประมาทแล้ว เหมือนคนตายแล้ว เรียกว่าชีพหาย คือชีวิตหายจากความดี แม้มีชีวิตอยู่ก็ไม่ได้สั่งสมประโยชน์อันใด มีแต่จะสร้างสิ่งไร้สาระ และเวรกรรม มีชีวิตหายใจอยู่ก็สมมติว่า ตายไปแล้ว เพราะตายจากศีลธรรมคุณงามความดี

การตายอีกอย่างหนึ่งที่ทุกคนรู้จักก็คือการตายที่ไม่หายใจ การตายชนิดนี้แล ประสงค์เอาว่าถ้าตั้งเนื้อตั้งตัวขึ้นได้ในทางโลก และมั่นคงอยู่ในศีลธรรม ได้สร้างบุญกุศลคุณงามความดีไว้ก็ชื่อว่า ตายเพื่ออยู่ ถ้าไม่ได้สร้างบุญกุศลคุณงามความดีสิ่งใดเลย ก็เรียกว่าอยู่เพื่อตาย คืออยู่รอวันตาย ตามธรรมดาคนเรานั้นมีอายุอยู่ได้ภายในร้อยปีแต่ในสมัยนี้เป็นไปได้ยาก เมื่อเป็นคนแก่รอวันตาย ถ้าได้สร้างสมคุณความดีเอาไว้ ก็ชื่อว่าคุ้มค่ากันทุก ๆ คนชอบมองดู ความดีแลเห็นความดี และชอบสดุดีความดีของผู้อื่นเมื่อตายแล้ว ด้วยคำพูดที่เรามักกล่าวอยู่เสมอว่า

การตายเป็นการบรรลุผลสูงสุดในชีวิต
กฎหมายก็ให้อภัยศัตรูก็เลิกอาฆาต
ผู้กังวลห่วงใยก็หมดห่วง ผู้ที่ถูกเกียดกัน

ในการดำเนินชีวิต ก็หมดคนเกียดกันในทันที
คนที่รักเคารพ นับถืออยู่แล้วก็รักเคารพ
นับถือมากขึ้น คุณงามความดีอันใดที่ได้กระทำไว้
ก็จะมีผู้หยิบยกมากล่าวสดุดีให้เด่นชัดขึ้นด้วยประการฉะนี้

จากคำกล่าวนี้ก็จะพอเห็นได้ว่า ถ้าผู้ตายได้สร้างคุณความดีเอาไว้แทนตัว ถึงจะตายไปแล้วสักกี่ปีก็ตาม ก็จะมีผู้เห็นความดีของผู้ตายอยู่เสมอ ชื่อว่า ตายเพื่ออยู่ ไม่ได้อยู่เพื่อตาย

รักตัวสงวนตัว จงกลัวบาป อย่าหยาบด้วยกายวาจาใจ
รักตนสงวนตน จงบำเพ็ญกุศล น้อยใหญ่
จงรักษาจิตของตน ให้ผ่องใสเป็นทางไปสู่คติโลกสวรรค์

ชีวิตที่มีค่า

พระราชธรรมกวี วัดเสน่หา นครปฐม

คุณค่าของชีวิตอยู่ที่การบำเพ็ญประโยชน์ให้เกิดทั้งแก่ตนและบุคคลอื่น และมีคุณธรรมประจำใจ เพราะถ้าไม่บำเพ็ญประโยชน์ ชีวิตก็เป็นโมฆะ หมดค่า ไม่มีราคา เกิดมาตายเปล่า ชีวิตจะมีค่าต้องอาศัยเป็นผู้ประกอบด้วยหลักธรรม ๓ ประการ คือ–

๑. มีความกตัญญูกตเวที
๒. รู้จักจัดวิถีชีวิตให้เป็นระเบียบ
๓. มีศีลธรรมอันดีงาม

กตัญญูกตเวที

การที่บุคคลมารู้อุปการที่ผู้อื่นทำแก่ตนแล้วตอบแทน ชื่อว่ากตัญญูกตเวที เช่นบุตรธิดารู้คุณของมารดาบิดา ศิษย์รู้คุณของครูบาอาจารย์ ประชาชนรู้คุณของท่านผู้ปกครองบ้านเมืองที่ให้ความร่มเย็น บริษัทรู้คุณของท่านผู้เป็นศาสดา บุตรธิดารู้คุณแล้วตอบแทนมารดาบิดาด้วยการเลี้ยงท่านเมื่อยามแก่เฒ่า ช่วยทำกิจการงานของท่านให้สำเร็จ ดำรงวงศ์สกุลไม่ให้เกิดความเสื่อมเสีย ประพฤติตนให้เป็นที่ไว้วางใจสมควรรับทรัพย์มรดกได้ ท่านล่วงลับไปแล้วทำบุญอุทิศให้ท่าน ศิษย์ตอบแทนครูบาอาจารย์ด้วยการลุกขึ้นยืนรับในเมื่อท่านเดินผ่านมา มีโอกาสเข้าไปหาคอยรับใช้เสมอ เชื่อฟัง

คำสั่งสอนของท่าน ทำตนให้ใกล้ชิดสนิทสนมกับท่าน ตั้งใจศึกษาวิชาการที่ท่านสอนด้วยคารวะ ประชาชนตอบแทนคุณท่านผู้ปกครองบ้านเมืองด้วยการประพฤติตนให้เป็นพลเมืองดี บริษัทตอบแทนคุณศาสดาของตนด้วยการปฏิบัติตามโอวาทของท่าน แม้การที่นักศึกษาสำนึกคุณแห่งสำนักเรียนของตน แล้วตอบแทน จัดว่ากตัญญูกตเวทีต่อสถานที่ เพราะสำนักเรียนเป็นที่อาศัยศึกษาความรู้ จัดได้ว่าเป็นสาธารณสถานของนักศึกษาจะต้องช่วยกันบำรุงให้เจริญรุ่งเรืองตามฐานะของตน เช่นไม่ทำลายสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ในสำนักศึกษาให้เสียหาย ช่วยกันรักษาความสะอาดในสถานที่ศึกษาให้เรียบร้อย ไม่ทำลายเกียรติคุณ ของสำนักศึกษาให้เสื่อมเสียด้วยการ ประพฤติของตน พยายามทำความดีด้วยการหมั่นขยันศึกษา ประพฤติตามระเบียบของสำนักอย่างเคร่งครัดรู้จักรักษาเกียรติของตนไม่ยอมทำการใด ๆ ที่เป็นเหตุให้เกิดความเสื่อมเสียแก่ตนและสำนักศึกษา รักษาความสามัคคีไว้ให้ มั่นคงในระหว่าง นักศึกษาร่วม สำนักเดียวกันไม่ให้แตกร้าว ถ้านักศึกษาในสำนักใดกระทำความดีดังกล่าวมานี้ ความดีคือเกียรติคุณก็ได้แก่นักศึกษานั้นด้วย เหมือนของหอมใส่ลงในภาชนะๆ ก็พลอยหอมไปด้วยฉะนั้น แม้จะออกจากสำนักเรียนไปแล้วก็คอยช่วยเหลือสนับสนุนกิจการของสำนักเดิมอยู่เสมอ ดังนี้ชื่อว่ารู้คุณต่อสถานที่และตอบแทน จัดเป็นเครื่องหมายของคนดีประการหนึ่ง

รู้จักจัดวิถีชีวิตให้เป็นระเบียบ

อีกประการหนึ่ง ที่ทุกคนควรสำนึกไว้ ภัยใหญ่ของชีวิตที่ยังเป็นอยู่นั้นคือความยากจน เพราะมันเป็นการบีบคั้นใจอย่างยิ่ง ไม่เคย

เบียดเบียนเฆี่ยนฆ่าก็จำเป็นต้องทำ ไม่เคยลักของใครก็จำเป็นต้องลัก ไม่เคยพูดเท็จก็จำเป็นต้องเท็จ ไม่เคยขอก็ต้องขอ ความยากจนทำให้คนหน้าด้านทำความชั่วได้ทุกทาง เมื่อทำลงไปแล้วผลที่ปรากฏขึ้นภายหลังนั้นไม่ต้องสงสัยว่าชีวิตจะมีความเป็นอยู่ราบรื่นเลย เมื่อท่านรู้อย่างนี้แล้ว ควรคิดป้องกันไว้เสียก่อนที่ความยากจนจะมาถึงด้วยการจัดระเบียบชีวิตดังนี้

วัยแรกควรศึกษาหาความรู้ไว้ วัยกลางขยันหมั่นเพียรทำ-การงาน วัยสุดท้ายเลิกละปลดเปลื้องเรื่องยุ่งทุกอย่างเข้าจำศีลภาวนา เมื่อจัดหลักใหญ่ไว้ดังนี้แล้ว ต้องปฏิบัติตามวาระที่มาถึงเข้า ถ้าท่านมีอายุอยู่ในวัยแรก ควรขยันบากบั่นศึกษาหาวิชาความรู้ไว้ให้กว้างขวางตามความสามารถของตน จะได้เป็นเครื่องมือหากินตั้งตัวได้ในภายหน้า ถ้าอายุอยู่ในวัยกลางควรบากบั่นทำการงานไม่ท้อถอย เมื่อได้มาแล้วรักษาไว้ให้ปลอดภัย รู้จักเลือกคบหาเพื่อนที่มีศีลธรรมไว้ใจกันได้เป็นผู้ร่วมการงาน ใช้จ่ายทรัพย์แต่พอควรกับฐานะของตน ท่านว่าทรัพย์ที่หามาได้แล้วนั้น ควรแบ่งเป็น ๔ ส่วน คือ จ่ายประจำส่วนหนึ่ง ลงทุนต่อไปส่วนหนึ่ง เก็บไว้ส่วนหนึ่ง ทำบุญส่วนหนึ่ง แต่ก็ไม่แจกรายละเอียดไว้ว่าส่วนละเท่าใด ถ้าแบ่งเป็นส่วนละเท่าๆ กัน เห็นจะปฏิบัติได้ยาก ข้าพเจ้าจะแบ่งแต่ละส่วนไว้คร่าวๆ ดังนี้ สมมติว่าท่านทำงานได้เดือนละร้อยบาท ห้าสิบบาทแบ่งไว้ใช้ประจำ ยี่สิบห้าบาทลงทุนต่อไป ยี่สิบบาทเก็บไว้ และอีกห้าบาทเบิกไว้เป็นส่วนทำบุญ เท่านี้เห็นจะพอทำได้ ส่วนที่เก็บนั้นนับว่าสำคัญอยู่ท่านเก็บเงินไว้ยี่สิบเปอร์เซ็นต์ของรายได้ประจำ ต่าง

ว่าเดือนละยี่สิบบาทดังกล่าวแล้ว ถ้าเก็บทุกเดือน ถึง ๒๐-๓๐ ปี จะเป็นเงินไม่น้อย พอจะเลี้ยงตัวในยามแก่ชราได้ ถ้าท่านได้มากก็เพิ่มไปตามส่วนที่ได้

เราเคยเห็นบางคนเมื่อยามเป็นหนุ่มสาว ใช้จ่ายเงินทองที่หามาได้เหมือนเศษกระดาษ พออายุย่างเข้าวัยชราแม้ผ้าจะนุ่งก็เกือบจะไม่มี และมักจะได้ยินเขาอุทานบ่อยๆ ว่า "ถ้ารู้ว่าจะเป็นถึงอย่างนี้ เก็บไว้บ้างก็จะดี" เป็นความผิดอย่างมหันต์ทีเดียว บางคนทำงานได้เงินเดือนประจำ พอถึงวันเงินเดือนออก รับแล้วแทนที่จะมุ่งหน้ากลับบ้านให้ลูกเมียเห็นจะได้ชื่นใจ แต่กลับวกเข้าโรงหนัง บ่อนการพนัน มิฉะนั้นก็ร้านเหล้า ทีแรกสั่งมาแต่น้อยๆ ก่อน แต่พอมึนๆ เข้าหน่อย มือใหญ่ใจโตขึ้นทันที เลี้ยงกันอย่างไม่อั้นประตู พูดซ้ำๆ ซากๆ ไม่เป็นศัพท์เป็นเสียง เพื่อนต้องหามปีกกลับบ้าน บางทีเหลือเงินกลับบ้านไม่ถึงครึ่ง น่าอนาถใจที่อุตส่าห์ทำงานอาบเหงื่อต่างน้ำตลอดเดือน ไม่ตามผู้เฒ่าผู้แก่สอนไว้ว่า "จงทำมาหากิน" คือเมื่อทำมาได้แล้วก็ให้เอามาบ้าน เรียกว่า "ทำมา" เลี้ยงตัวและครอบครัวให้เป็นสุข เรียกว่า "หากิน" แต่บางคนไม่อย่างนั้น หาเล่นมิใช่หากิน เมื่อไรจะตั้งตัวได้

หนุ่มสาวทุกคนนับว่าชีวิตอยู่ในวัยต้น ท่านควรระวังและจัดระเบียบชีวิตไว้คอยต้อนรับสถานการณ์ในอนาคต ยามชราไว้ให้ดี คราวหนุ่มสาวหากพลั้งพลาดไปบ้างถึงกับหมดเนื้อประดาตัวก็มีทางแก้ไข นับว่าไม่สายเกินไปเพราะกำลังกาย กำลังความคิด และกำลังพวกพ้องยังมีอยู่เหมือนคนที่กำลังพลาดล้มแล้วลุกขึ้นได้ง่ายฉะนั้น แต่

คนชราหมดหนทางด้วยประการทั้งปวง เพราะกำลังทุกอย่างหมดแล้ว ไหนร่างกายที่จะลุกนั่งเดินเหินก็งกๆ งันๆ ไหนที่โรคภัยไข้เจ็บอันเป็นเรื่องของสังขาร คนแก่ก็ประดังเข้ามา จะทำอะไรไหว ผู้ที่ยากจนเมื่อยามแก่เฒ่า ก็เพราะ เมื่อยามหนุ่มสาว มีความประมาทไม่รู้ จักใช้ทรัพย์นั่นเอง ก็จะเป็นเสมือนนกกะเรียนแก่ขนปีกหลุดหมดแล้ว เที่ยวเดินซมซานในหนองแห้งแตกระแหงฉะนั้น ความยากจนมันทรมานหัวใจสักปานใดนั้น เราจะรู้ได้ว่าเมื่อประสบเข้ากับตนเอง ชีวิตของผู้ยากจนเป็นอยู่อย่างแห้งแล้ง มองเห็นโลกเป็นเสมือนมิใช่ที่อยู่ของมนุษย์ มันเป็นที่อยู่ของพวกยักษ์พวกอสูร มันเป็นกรงเหล็กสำหรับขังทรมานต่างหาก และน้ำตาจะไหลออกจนกระทั่งนาทีที่หมดลมหายใจ ถ้าไม่ประมาทดังกล่าวแล้วก็จะไม่ยากจน มองเห็นโลกนี้สวยงามตามธรรมชาติ จะรู้สึกน่ารื่นรื่นมีความสุขใจตามประสาของชาวโลกทั่วๆ ไป จะรักษาศีลให้ทานเจริญภาวนาตามประเพณีของคนแก่เฒ่าก็เป็นสุขใจตลอดกาล ขอให้ระวังไว้ให้ดีอย่าเผลอตัว

มีศีลธรรมอันดีงาม

การไม่ทำความชั่วทางกายวาจาและใจ คือกายไม่เบียดเบียดผู้อื่น วาจาไม่พูดร้ายใคร ใจไม่คิดชั่วเรียกว่ามีศีลธรรม ผู้มีวิชาความรู้ความสามารถ ช่วยตัวได้ในยามคับขันเพราะ เปรียบได้เหมือนมีทรัพย์ติดตัว ดังคำของสุนทรภู่ว่า "มีวิชาเหมือนมีทรัพย์อยู่นับแสน จะตกถิ่นฐานใดไม่ขาดแคลน แม้นยากแค้นก็คงยังประทังตน" และเป็นเหมือนอาภรณ์เครื่องประดับ ดังคำโบราณว่า "ชายจะงามเพราะความรู้เป็นเครื่องประดับ จะตกไหนได้ทรัพย์ไม่ขัดสน" แต่ผู้

มีวิชาความรู้อย่างเดียว หากบกพร่องทางศีลธรรม ถึงจะดีได้ไม่นาน นักอาจตกอับได้ ดังคำที่เราพูดติดปากว่า "มีความรู้ท่วมหัวเอาตัวไม่รอด" ดังนี้มีถมไป ใครจะมีเวทมนต์อาคมขลังสักปานใดก็ตาม แม้จะสามารถดำดินบินบนล่องหนหายตัวได้ก็เถอะไปไม่รอด ฤาษีเข้าฌาน เหาะมา ทางอากาศ เพียงแต่ได้ยินเสียง สตรีขับร้อง เกิด ความยินดีกำหนัดเท่านั้น ยังตกจากอากาศได้ วิชาคือความรู้ จรณะคือความประพฤติ สองอย่างนี้ต้องมีคู่กันไป มีวิชาเหมือนมีเครื่องมือหากินส่งเสริมฐานะให้ดีขึ้น มีจรณะคือศีลธรรมเป็นเครื่องป้องกันไม่ให้เกิดศัตรู และความหายนะ ทั้งเป็น เครื่อง ธำรงไว้ให้ฐานะ มั่นคงด้วย ผู้ที่มีวิชาคือความรู้ดี และจรณะคือความประพฤติดี มีสองดีรวมกันก็จะเด่นเอาตัวรอดปลอดภัยได้

คนเรา นั้นไม่ ใช่ว่า จะดีมาแต่ชาติ กำเนิดโคตร ตระกูล อันสูงเสมอไปก็หาไม่ อยู่ที่การกระทำต่างหาก ถึงลูกคนจนอนาถา ถ้ารู้จักบุญคุณผู้อื่นแล้วตอบแทนตามโอกาส รู้จักจัดวิถีชีวิตให้เป็นระเบียบขยันหมั่นเพียรอดทนต่อการงาน รู้จักเก็บรักษาทรัพย์สมบัติที่หาได้โดยชอบธรรม รู้จักเลือกคบค้าสมาคมกับเพื่อนมิตรสหายที่ดี และมีศีลธรรมแล้ว ก็จะตั้งตัวได้เป็นหลักฐาน นับว่าเป็นชีวิตที่มีค่าในสังคมมนุษย์และมีสุขอันสมบูรณ์ ดังคำว่า–

ลูกคนจนค่นแค้นจะแสนคิด
อาจแผลงฤทธิ์กลายเพศเป็นเศรษฐี
ลูกคนโง่อาจโผล่เป็นเมธี
ด้วยเหตุนี้ไม่ควรหลู่ดูหมิ่นกัน

อันพฤกษาคราแรกไม่แตกก้าน
เมื่อนานนานต้นใบใหญ่มหันต์
ทุกทุกต้นตั้งต้นแต่เล็กครัน
นานวันจึงจะใหญ่คุ้มชอุ่มใบ
มนุษย์เราชั่วดีมีวิทย์ทรัพย์
ใช่เกิดกับกายามาแต่ไหน
ถ้ามานะบากบั่นขยันไป
ก็คงได้สุขอุดมอันสมบูรณ์

ข้าพเจ้าให้ข้อคิดไว้เพียงเท่านี้ เพราะเคยเห็นเหตุการณ์ประจักษ์แก่ตามามาก ท่านทำตามได้ก็จะเป็นความราบรื่นแก่ชีวิตของท่านเอง

ธรรมนิติ

พระราชวิสุทธิโมลี วัดหัวลำโพง

๑. การเทอดทูนคุณธรรมอันประเสริฐของครูทั้งหลาย มิได้มีแก่คนเหล่าใด ยังจะต้องการอะไรกะคนเหล่านั้นอีกหรือ คนเหล่าใดเกลือกกลั้วด้วยละอองธุลีบาทของครูทั้งหลายนั้น คนเหล่านั้นเป็นคนดี มีความสงบเสงี่ยมเจียมตน

๒. คนโง่ไม่ทำตามหลักที่ครูสอน แต่เขาก็ยังหวังจะอวดว่ามีความรู้ ดังนั้นเขาจะต้องถูกนักปราชญ์เย้ยหยันแน่

๓. การลุกรับ ๑ การรับใช้ ๑ ความเชื่อฟัง ๑ การปรนนิบัติ ๑ การตั้งใจเล่าเรียนโดยเคารพ ๑ เหล่านี้ ศิษย์ที่ฉลาดและสามารถก็จะทำให้ครูโปรดปรานได้

๔. ครูคนใด ไม่บำรุงพระอุปปัชฌายะ อาจารย์ บิดา และมารดาโดยเคารพ ถึงศิษย์ของครูผู้นั้น ก็จะเป็นอย่างนั้น

๕. ครูคนใด ตั้งใจบำรุงพระอุปัชฌายะ อาจารย์ บิดาและมารดาโดยเคารพ แม้ศิษย์ของครูผู้นั้น ก็จะต้องเอาอย่างท่าน

๖. หากรู้ว่าท่านผู้เป็นนักปราชญ์ สมบูรณ์ด้วยความรู้ มีอยู่ในที่ใด ผู้แสวงหาความรู้ ควรพยายามไปยังที่นั้น

๗. ร่มไม้ก็เป็นที่สบาย แต่ร่มญาติยังสบายกว่านั้น ร่มพ่อร่มแม่สบายยิ่งกว่านั้น ร่มครูอาจารย์ร่มพระเจ้าอยู่หัวยังสบายกว่า

นั้นอีก ร่มธงธรรมของพระชินเจ้ายังสบายยิ่งกว่าทั้งหมด

๘. ฉัตรหินว่าหนักนักแล้ว แต่การบอกกล่าวของทวยเทพยังหนักกว่านั้น แต่คำสั่งสอนของพระชินเจ้ายังเบากว่านั้นอีกในโลกนุ่นก็ว่าเบาที่สุดแล้ว แต่คนสัญชาติกลับกลอกยังเบากว่านั้น คนที่ไม่เชื่อฟังคำตักเตือนของท่านผู้เฒ่ายังเบาไปกว่านั้น แต่คนเลินเล่อในธรรมของนักพรตยังหนักกว่านั้นอีก

๙. เพราะตั้งใจเรียนดี จงมีความรู้ดี เพราะมีปัญญา จึงมีความรู้ เพราะปัญญา จึงรู้เหตุผล จึงมีสุขได้ เมื่อเห็นภัยที่ยังไม่มาถึง ควรหลีกให้ไกล แต่เมื่อประสบภัยเฉพาะหน้า บัณฑิตก็ตั้งท่าสู้โดยไม่เกรงกลัวแต่อย่างใดเลย

๑๐. ความละโมบ ความโกรธ ความมัวเมา ความถือตัว ความเกียจคร้าน ความริษยา ความประมาท ความเป็นนักเลง การนอนมาก ความลบหลู่บุญคุณท่าน ความตระหนี่ เหล่านี้ ผู้มีปัญญาควรละให้เด็ดขาด ความเชื่อ ความละอายใจ ความกลัวผิด ความหมั่นสดับมาก ความเพียร ความมีปัญญา ผู้สมบูรณ์ด้วยธรรมทั้ง ๗ ประการนี้ ท่านยอมรับกันว่าบัณฑิต

๑๑. ร่างกาย กับ คุณความดี แตกต่างกันไกลมาก ร่างกายจะสลายไปเร็วพลัน แต่คุณความดีจักดำรงอยู่ได้ตั้งกัป

๑๒. ผู้ที่ตั้งอยู่ในคุณสมบัติพิเศษ คือมีวิทยาคุณและมีทรัพย์สมบัติ เป็นคนไม่เย่อหยิ่งกระด้างหยาบคาย ท่านว่าผู้นั้นเป็นบัณฑิต

๑๓. สิ่งที่ไม่ควรได้ ก็ไม่ควรปรารถนา สิ่งที่หายไปแล้ว ก็ไม่ควร

เศร้าโศก เมื่อได้สมบัติที่น่าชื่นใจ ก็ไม่ควรมัวเมา คนชนิดนี้แล ท่านว่าเป็นบัณฑิตแท้

๑๔. ผู้มีความรู้ดี ทรงจำคัมภีร์อันใหญ่ยิ่งได้ ตัดความสงสัยได้สิ้น แต่เมื่อถูกความโลภบีคตา ก็ทำให้เศร้าหมองได้

๑๕. ผู้ใดเห็นภริยาคนอื่นเหมือนแม่บังเกิดเกล้า เห็นสมบัติผู้อื่นเหมือนก้อนดิน และเห็นสัตว์อื่นเท่ากับตัวเอง ผู้นั้นแลเป็นบัณฑิต

๑๖. คนหย่อนความรู้กลับฮึกเหิม สำคัญความรู้อันน้อยกว่ามาก ไม่ต่างอะไรกับกบ ไม่เคยเห็นน้ำในแม่น้ำ ก็สำคัญว่าน้ำในบ่อน้อยกว่ามากมายเหลือเกินนะ

๑๗. คนไม่เกียจคร้าน ไม่ดุร้าย ไม่โอ้อวด เป็นคนสะอาด สัตย์ซื่อ ไม่โลภจัด ใคร่ประโยชน์ ท่านกล่าวว่าเป็นคนสูงศักดิ์

๑๘. ห้ามไม่ให้ทำสิ่งที่ไม่เป็นประโยชน์ ชักชวนให้ทำสิ่งที่เป็นประโยชน์ไม่ละทิ้งในยามวิบัติ นี้เป็นลักษณะของมิตรโดยย่อ

๑๙. ในเวลาเดือดร้อน ในเวลาวอดวาย ในเวลาข้าวยากหมากแพง ในเวลาถูกจับกุม ในราชทัณฑ์ และในป่าช้าเพื่อนไม่ละทิ้ง นี้เป็นลักษณะของเพื่อนโดยย่อ

๒๐. คนช่วยเหลือในประโยชน์ เป็นเพื่อนดี เป็นนักปราชญ์ เป็นสาธุชน หาได้แสนแยก เช่นเดียวกับยา ทั้งรสก็ดี ทั้งรักษาโรคหายด้วย ก็หาได้แสนยากเหมือนกัน

๒๑. ผู้ไม่ประทุษร้ายมิตร เมื่อสักการะเขา ก็ย่อมได้สักการะตอบ เมื่อเคารพเขา ก็ย่อมได้ความเคารพตอบ ย่อมเป็นคนมีชื่อเสียงฟุ้งไปในทิศนั้น ๆ

๒๒. ผู้ไม่ประทุษร้ายมิตร ผู้บูชาเขาย่อมได้บูชาตอบ ผู้ไหว้ย่อมได้ไหว้ตอบ เขาย่อมเจริญด้วยอิสริยยศและบริวารยศทั้งชื่อเสียงก็ระบือไปทั่ว

๒๓. ผู้ไม่ประทุษร้ายมิตร ศัตรูก็ทำอันตรายไม่ได้ เหมือนต้นไทรมีรากมั่น ลมไม่สามารถจะทำอันตรายได้ฉะนั้น

๒๔. ทานการให้ ๑ คำเป็นที่รัก ๑ ประพฤติประโยชน์ ๑ ความมีตนสม่ำเสมอในธรรม ๑ ทั้ง ๔ นี้เป็นเครื่องผูกใจมิตร เหมือนหมุดรถยึดเครื่องรถให้ติดกันอยู่ได้ฉะนั้น

๒๕. ต้องอาศัยกัลยาณมิตร ธรรมเหล่านั้นทั้งหมดจึงจะปรากฏแก่ปวงสัตว์ เพราะฉะนั้น จึงต้องเอื้อเฟื้อเผื่อแผ่แก่เพื่อนทั้งหลายไว้ตลอดกาลเถิด

๒๖. ผู้ใดไม่ลืมคุณคน ตอบแทนคุณคน เป็นนักปราชญ์ เป็นเพื่อนดี เป็นเพื่อนยั่งยืน เมื่อเพื่อนตกทุกข์ ก็ช่วยทำกิจนั้น โดยไม่รังเกียจเลย นักปราชญ์กล่าวว่า คนเช่นนั้นเป็นคนดีในโลก คนที่ทำประโยชน์แก่กัน ถึงเป็นคนอื่นก็เหมือนพวกพ้องกัน คนที่เป็นพวกพ้องกัน ไม่ทำประโยชน์แก่กัน ก็เหมือนคนอื่น ความเจ็บไข้เกิดในกายตัวเราเอง ก็ไม่มีประโยชน์เลย ส่วนยาเกิดในป่าแท้ ๆ ยังมีประโยชน์

๒๗. คนที่หน้าบานดังดอกบัว พูดเย็นเหมือนไม้จันทน์ นั่นคือน้ำผึ้งติดปลายลิ้น แต่ในใจหล่อด้วยยาพิษอันแรงกล้า สูเจ้าอย่าคบคนเช่นนั้นเลย จงหลีกเลี่ยงให้ไกลลิบเทียวนะ

๒๘. เสื่อหญ้า ๑ พื้นดิน ๑ น้ำ ๑ คำหวาน ๑ ของทั้ง ๔ นี้ มีปรากฏในเรือนของสาธุชน แม้ในคราวไร ๆ ก็ไม่มีบกพร่อง

๒๙. ผู้ปรารถนาความสุขที่ยั่งยืน ต้องไม่คบคนชั่วเด็ดขาด และต้องคบคนดีแล้วตั้งอยู่ในโอวาทของท่านด้วย

๓๐. ขนุนสุกอร่าม ภายนอกหนามสะพรั่ง แต่ภายในมีรสหวานปานอมฤต ฉันใด ความประพฤติของคนดีก็มีฉันนั้น

๓๑. ผู้ใดเอาใบไม้ห่อกฤษณา แม้ใบไม้ก็พลอยหอมฟุ้งไปด้วย การคบปราชญ์ก็เหมือนอย่างนั้น

๓๒. นักปราชญ์ท่านชอบแนะนำสิ่งที่ควรแนะนำ ไม่ชักจูงในสิ่งอันมิใช่หน้าที่ การแนะนำดีนั้นประเสริฐแท้ พูดถูกท่านไม่โกรธ เพราะท่านเข้าใจระเบียบดี การอยู่ร่วมกับนักปราชญ์ ยังประโยชน์ให้สำเร็จทุกเมื่อแล

๓๓. หากว่าวิญญูชนเข้าใกล้บัณฑิต เพียงชั่วระยะเวลาเล็กน้อย ก็สามารถจะรู้ธรรมได้โดยฉับพลัน ฉันเดียวกับลิ้นรู้รสแกงฉะนั้น

๓๔. อริยทรัพย์ ๗ ประการ คือ ๑. ศรัทธา ความเชื่อ ๒. ศีล การรักษากายวาจาให้เรียบร้อย ๓. หิริ ความละอายใจ ๔. โอตัปปะ ความกลัวผิด ๕. สุตะ ความเรียนรู้ ๖. จาคะ ความเผื่อแผ่ ๗. ปัญญา ความรอบรู้ ทั้ง ๗ นี้ เป็นทรัพย์ประเสริฐแท้

๓๕. รูปเป็นทรัพย์ของหญิง สกุลเป็นทรัพย์ของชาย พิษเป็นทรัพย์ของงู พลนิกายเป็นทรัพย์ของพระเจ้าแผ่นดิน ศีลเป็นทรัพย์ของภิกษุ และวิชาเป็นทรัพย์ของพราหมณ์

๓๖. ถึงยามวิบัติ รูปก็ช่วยไม่ได้ ความสง่ามีหน้ามีตาก็ช่วยไม่ได้ สกุลก็ช่วยไม่ได้ ในคราวเช่นนั้นทรัพย์เท่านั้นวิเศษแท้

๓๗. พอทรัพย์สิ้น เพื่อนก็ทิ้ง ลูกเมียญาติพี่น้องร่วมท้องก็อาจทิ้งได้ คนมีทรัพย์เท่านั้นที่สง่า ทรัพย์เป็นสหายในโลกสัตว์ทั้งหลาย ย่อมพากันเข้าหาแหล่งน้ำ เช่นบึงเป็นต้น ในกาลทุกเมื่อฉันใด คนทั้งหลายพากันเข้าหาคนมีทรัพย์ฉันนั้น หากไร้ทรัพย์คนก็ละเลย

๓๘. คนมีบุญวาสนา ตนก็ทำไว้เอง ความเสื่อมบุญวาสนา ตนก็ทำไว้เอง ความมีบุญหรือมีบาป ใครทำให้ใครไม่ได้เลย

๓๙. ปวงบัณฑิตเล็งเห็นฐานะ ๕ ประการ จึงปรารถนาลูก คือ ๑. เราเลี้ยงลูกแล้ว ลูกจะเลี้ยงเรา ๒. ลูกจักทำกิจของเรา ๓. ลูกจักดำรงวงศ์ตระกูลให้ยั่งยืน ๔. ลูกจักปกครองทรัพย์มรดก ๕. ลูกจักทำบุญอุทิศให้เราเมื่อเราตายแล้ว

๔๐. ปวงบัณฑิตปรารถนาแต่อภิชาตบุตร ลูกที่สูงศักดิ์และอนุชาตบุตรลูกที่เท่าเทียมพ่อแม่ ท่านไม่ปรารถนาอวชาตบุตรคือลูกที่ต่ำกว่าท่านเลย เพราะลูกเช่นนั้นเป็นลูกล้างตระกูล

๔๑. คนที่เกิดมาร่วมท้องเดียวกัน ก็หาเสมอกันไม่ ย่อมจะมีคุณวุฒิต่าง ๆ กัน มีความประพฤติต่างกันเช่นเดียวกับหนามพุทรา

๔๒. ลูกเต้าก็ดี ลูกศิษย์ก็ดี ที่ไม่ได้รับฝึกหัดให้ดี ย่อมมีโทษเป็นส่วนมาก แต่ที่ฝึกหัดดีแล้ว ย่อมมีคุณเป็นส่วนมาก เหตุนั้นพ่อแม่หรือครูอาจารย์ ควรฝึกเสียในเวลาที่ฝึกได้

๔๓. พ่อแม่หรือครูอาจารย์ ต้องตักเตือนพร่ำสอน ต้องห้ามมารยาท

อันลามก เพราะคนที่ฝึกแล้วเท่านั้น เป็นคนน่ารัก ส่วนคนที่ไม่ได้รับฝึกหัดดีแล้ว ไม่น่ารักเลย

๔๔. ลูกหรือพี่น้องที่มีโทษผิด ต้องสั่งสอน ไม่ควรทิ้งขว้าง เช่นเดียวกับมือเท้า เปรอะเปื้อนสกปรกดังฤาจะควรตัดทิ้งหรือ

๔๕. อยู่ร่วมกับเมียโหด ร่วมกับเพื่อนโฉดปานข้าศึก ร่วมกับทาสเหิมฮึกพูดสวนคำ อยู่ในเรือนรุงรังมีงูร้าย เหล่านี้คือความตายแท้ไม่ต้องสงสัย

๔๖. ตนเองต้องรู้ความเจริญและความเสื่อม ตนเองต้องรู้ว่าอะไรเขาทำแล้วแลยังไม่ได้ทำ ควรกำหราบคนที่ควรกำหราบ ควรยกย่องคนที่ควรยกย่อง

๔๗. ผู้ใดทำประโยชน์ให้ ผู้นั้นเป็นพวกพ้อง ผู้ใดเป็นผู้พอกเลี้ยงผู้นั้นเป็นพ่อ ความคุ้นเคยมีในผู้ใด ผู้นั้นเป็นเพื่อน เมียที่ทำให้เย็นใจเป็นเมียแท้

๔๘. เมื่อมีความเชื่อถือกันและรักกัน เงินตั้งร้อยไม่ต้องนับก็ได้ แต่เมื่อไม่มีความเชื่อถือกันและรักกัน เงินเพียงร้อยเดียวก็ต้องนับต่อหน้า

๔๙. ผู้ขอย่อมไม่เป็นที่ชอบใจของผู้ถูกขอ ผู้ถูกขอเมื่อไม่ให้ ก็ไม่เป็นที่ชอบใจของผู้ขอ เหตุนั้นคนที่ประเสริฐในโลกจึงต้องรวบรวมทรัพย์และศิลปะไว้

๕๐. ควรรักษาทรัพย์ไว้ในกาลทุกเมื่อ และต้องรักษาไว้เลี้ยงลูกเมีย แต่ต้องรักษาลูกเมียและทรัพย์ไว้สำหรับป้องกันตัวตลอดไป

๕๑. ผู้ครองเรือนพึงเป็นผู้มีศีล สมบูรณ์ด้วยอาจารสมบัติ พร้อมด้วย

จริยาวัตร รักษากุศลสมบัติให้วัฒนา ไม่ประมาทในกิจจานุกิจ และกัลยาณธรรม สอดส่องเลือกเฟ้นเหตุผลให้ประจักษ์ มีความประพฤติละมุนละม่อม ไม่ผยองต่อผู้หลักผู้ใหญ่ ไม่เป็นคนกระด้างแสดงอาการเย่อหยิ่งด้วยความทะนง ยินดีแต่ในทางที่ชอบ ประกอบแต่กิจที่เป็นสุจริตธรรม มีถ้อยคำน่าพึ่งผึ่งไมตรีเป็นที่ชูใจ มีอัธยาศัยอ่อนโยนน่ารักใคร่

๕๒. ผู้ครองเรือน พึงเป็นผู้สงเคราะห์มิตรด้วยการเผื่อแผ่เจือจาน กล่าวถ้อยคำชวนดื่มไว้ในใจ ช่วยเหลือในกิจธุระที่ควรช่วยไม่ดูดาย ประพฤติตนสม่ำเสมอไม่ลุ่ม ๆ ดอน ๆ จำแนกแจกทานด้วยเมตตากรุณา มีปัญญาทราบผลอันงามและไม่งาม ตามภูมิของบัณฑิต บำรุงสมณะพราหมณาจารย์ ด้วยข้าวน้ำตามกาลเสมอ

๕๓. ผู้ครองเรือนพึงเป็นผู้ใคร่ในทางที่ชอบ มุ่งประกอบแต่ในทางที่ดี ทรงจำอรรถธรรมที่ได้สดับศึกษาดุจ จารึกไว้ในหทัย สอบถามให้ได้ความตามแบบแผน ตั้งใจสมาคมกับผู้มีศีล เป็นพหูสูตร

๕๖. ผู้ครองเรือนที่มีความเชื่อมั่นในตัว ต้องมีธรรม ๔ ประการ คือความสัตย์ ๑ ความข่มใจ ๑ ความอดทน ๑ รู้จักแบ่งปันกัน ๑ ผู้ครองเรือนมีธรรม ๔ ประการนี้ จะไม่เศร้าโศกในโลกหน้าเลย ดังนี้แล

๕๗. ในเวลาประกอบกิจแสวงหาทรัพย์สิน ในเวลาเรียนวิชาอาคม ในเวลารับใช้ ในเวลาสมรส ควรสละความอายเสีย

๕๘. เมื่อกิจที่ควรทำทำเสร็จแล้ว ไม่มีใครเขาเหลียวแลผู้ทำดอก เพราะฉะนั้น กิจทุกอย่างควรทำให้เสร็จ ไม่ควรทำให้คั่งค้างไว้

๕๙. ต้องสนองคุณคนด้วยการทำประโยชน์ให้ ต้องปราบศัตรูด้วยศัตรู ต้องแก้มัดที่เท้าด้วยมือ และหนามยอกต้องบ่งด้วยหนาม

๖๐. ควรไหว้คนที่ไหว้ ควรคบคนที่คบด้วย ควรทำกิจแก่คนที่ทำกิจให้ ไม่ควรทำประโยชน์แก่ผู้ไม่ให้ประโยชน์ เมื่อเขาไม่คบด้วย ก็อย่าคบเขาเลย

๖๑. วันคืนล่วงไป ๆ ชีวิตสัตว์ทั้งหลาย ก็พลอยล่วงไปด้วย เพราะฉะนั้น สาธุชนไม่ควรประมาทในธรรมของพระชินเจ้า ผู้ใดอดทนต่อความลำเค็ญได้ ผู้ใดเข้าใจคำสอน คนเหล่านั้นย่อมเจริญขึ้นเสมอ ความสงบของเขาก็จะไม่ทรุดโทรมเลย

๖๒. ธรรมดาท่านผู้เป็นหัวหน้า ต้องมีตาตั้งพัน มีหูตั้งพัน ต้องคอยดูคอยฟังเรื่องราวอยู่ทุกเมื่อ แม้เช่นนั้นผู้เป็นหัวหน้าคนก็ต้องทำเป็นตาบอดหูหนวกด้วย

๖๓. คนมีกำลังน้อย แต่มากคนด้วยกัน ทั้งมีความสามัคคีกัน คนอื่นก็เอาชนะยากเหมือนกัน เชือกหญ้า เขายังเอามาล่ามช้างได้

๖๔. ทานเป็นยาเสน่ห์ ความตระหนี่เป็นยาชัง ทานเป็นเภสัชของคนมียศ ความตระหนี่เป็นโอสถของคนกำพร้า อยากมีทรัพย์ ต้องค้าขาย อยากมีความรู้ ต้องเข้าหาท่านผู้รู้ดี อยากมีลูก ต้องมีเมียสาว อยากเป็นขุนนางในท้าวพระยา ต้องทำให้ต้องพระราชนิยม

๖๕. ควรเอาชนะคนสูงศักดิ์ด้วยการกราบไหว้ ควรเอาชนะคนกล้า

ด้วยให้แตกสามัคคี ควรชนะคนต่ำศักดิ์ค่อยเพิ่มให้ทีละน้อย แต่ต้องชนะคนเสมอกันด้วยความบากบั่น

๖๖. อย่าให้ใครรู้โทษตัวได้ แต่ต้องรู้โทษของคนอื่น สูเจ้าจงคอยกำหนดภาระของคนอื่นไว้ เหมือนเต่าซ่อนร่างไว้ในกระดองฉะนั้น

๖๗. นอนสาย ๑ เกียจคร้าน ๑ ดุร้าย ๑ นอนนาน ๑ เดินทางไกลคนเดียว ๑ เล่นชู้ ๑ ทั้ง ๖ อย่างนี้เป็นเหตุแห่งความพินาศ ดูกรพราหมณ์ ท่านลองประพฤติดูเถิด ความพินาศต้องมาถึงท่านแน่

๖๘. เป็นนักเลงขี้เมา ๑ เที่ยวกลางคืน ๑ ดูการเล่น ๑ เล่นการพนัน ๑ คบคนชั่ว ๑ เกียจคร้าน ๑ ทั้ง ๖ นี้ เป็นเหตุแห่งความเสื่อม ผู้ประพฤติกรรมเหล่านี้ แม้มีทรัพย์ก็ต้องกลับยากจน

๖๙. มาณพย่อมทิ้งการงานโดยอ้างเลศว่า ยังหนาวอยู่ ร้อนนัก สายมากแล้ว เช่นนี้โอกาสดีย่อมผ่านเขาไปเสีย

๗๐. ไม่ควรวางใจข้าศึก เพื่อนที่เหิมฮึกก็ไม่ควรวางใจ เมื่อคราวเพื่อนโกรธขึ้น เพื่อนก็จะขยายไส้ให้ใคร ๆ เห็นหมด

๗๑. ปูไม่มีหัวยังเดินได้ งูไม่มีตีนก็ปีนต้นไม้ได้ แม่ไก่ไม่มีนมยังเลี้ยงลูกได้ สูเจ้าอย่าหมิ่นชาย

๗๒. ลูกไพร่ก็เป็นขุนนางได้ ลูกคนโง่ก็เป็นบัณฑิตได้ ลูกคนจนก็เป็นเศรษฐีได้ สูเจ้าไม่ควรหมิ่นชายเลย

๗๓. ต้องการสนิทสนมกับผู้ใด ก็ไม่ควรทำการ ๓ อย่างนี้คือ

๑. ทะเลาะเบาะแว้งกัน ๒. ล่วงล้ำประโยชน์ของกัน ๓. เมียงเมียลับหลัง

๗๔. เศษหนี้ ๑ เศษไฟ ๑ เศษศัตรู ๑ ทั้ง ๓ อย่างนี้มันย่อมจะงอกงามได้ทุกที ๆ เพราะฉะนั้น ไม่ควรให้มีเศษเลย

๗๕. เกิดในตระกูล เป็นลูกตระกูล อันวงศ์ตระกูลคุ้มครองดีแล้ว แม้ตกยากอย่างไร ก็อย่าทำกรรมอันเลวทรามเลย

๗๖. สิ่งทั้งปวงสำเร็จได้ด้วยทรัพย์และธัญญะ มิใช่สำเร็จด้วยไม้ น้ำ หญ้า และไฟ คนจนต้องวอดวายด้วยประการทั้งปวง เพราะฉะนั้น สูเจ้าไม่ควรทำชั่วเลยเด็ดขาด

๗๗. บัณฑิตเว้นคัมภีร์เสียก็ไม่ควรไป นักรบเว้นศัตราวุธเสียก็ไม่ควรออกรบ พ่อค้าและผู้ไปต่างถิ่นไม่มีพวก ก็ไม่ควรไป

๗๘. คำปฏิเสธว่า ไม่มี ก็พูดยาก คำขอว่าจงให้เถิด ก็พูดยากเหมือนกัน พากย์ว่า ไม่มี และให้เถิดนี้ จงอย่าให้ได้พบเห็นในภพน้อยภพใหญ่เลย

๗๙. เริ่มการงานอันไม่ควรทำ ความแตกร้าวของหมู่ การรบกับคนมีกำลังมาก หลงไว้ใจในเหล่าสตรีเป็นนิตย์ เหล่านี้ผู้รู้ทั้งหลายกล่าวว่า เป็นประตูแห่งมฤตยู

๘๐. แม่ดีมาก ลูกก็พูดเพราะ พ่อดีมาก ลูกก็สุภาพ พ่อแม่ดีมากทั้งสองคน ลูกก็พูดอ่อนหวานมารยาทก็งามตามไปด้วย คนร่างสูงเกินไป ก็โง่มาก คนที่รู้จักไตร่ตรองเป็นคนสันทัดคน คนเตี้ยหากยกพระวาสุเทพขึ้นคุ้มครอง ก็ย่อมได้ความสรรเสริญ

๘๑. สายบัวบอกวัดน้ำ กิจธุระที่ทำวัดตระกูล คำที่สนทนาวัดสติปัญญา หญ้าเหี่ยวแห้งวัดพื้นดิน

๘๒. รู้จักม้าดีด้วยกำลังเร็ว รู้จักโคดีด้วยการลากเข็น รู้จักแม่โคดีด้วยการให้นม รู้จักบัณฑิตด้วยการพูด

๘๓. จะรู้ว่าบ่าวดีก็ในเวลารับใช้ รู้จักพวกพ้องได้ก็ในเวลาภัยมาถึง จะรู้จักเพื่อนดีในเวลาพินาศ จะรู้จักเมียดีก็เวลาหมดสมบัติ

๘๔. อย่าดูแคลนความรู้ความสามารถว่าน้อย ข้อที่รู้แล้วฝังติดแน่นในดวงใจ ก็เป็นดังจอมปลวกและหยาดน้ำ จะค่อย ๆ เต็มขึ้นได้

๘๕. ความรู้ย่อมเรียนได้ทีละน้อย ๆ โภคทรัพย์ก็หาได้คราวละน้อย ๆ การขึ้นเขาก็ขึ้นได้ทีละก้าว ๆ กามคุณก็ควรต้องผ่อนเป็นขั้น ๆ ความโกรธเล่าก็ควรแสดงคราวละน้อยเหมือนกัน ทั้ง ๕ อย่างนี้ต้องค่อยเป็นค่อยไป

๘๖. ลูกคนต่ำศักดิ์ ก็เป็นอำมาตย์สูงศักดิ์ได้ ลูกคนพาลก็เป็นบัณฑิตได้ ลูกคนจนก็เป็นเศรษฐีได้ เพราะฉะนั้นไม่ควรหมิ่นคน

๘๗. คนโง่ดีแต่ยกตัวเท่านั้น ไม่มีสง่าในโลกเลย คนมีวิชาความรู้ดีถึงหมกไว้ในหลุม ก็ยังปรากฏได้

๘๘. การตั้งใจเล่าเรียนย่อมมีความรู้ดี ความรู้ดีย่อมเจริญแก่คนมีปัญญา คนมีปัญญาเท่านั้นรู้เหตุผล เหตุผลที่เข้าใจถูกต้องแล้วย่อมนำสุขมาให้

๘๙. ความอ่อนโยนนั้นแล ย่อมเอาชนะข้าศึกได้ ด้วยความอ่อนโยนอีกนั่นแหละ ย่อมชนะความร้ายกาจได้ ไม่มีอะไรเลยที่จะไม่สำเร็จด้วยความอ่อนโยน เพราะเหตุนั้น จึงควรเอาชนะด้วยความอ่อนโยนเถิด

๙๐. เหล็กพืด ถูกเผาเข้ายังอ่อนได้ แต่ใจทรชนไม่มีอ่อนเลย จะ

เอาเหล็กมาเปรียบได้แลหรือ เพราะฉะนั้น ผู้หวังความเจริญมีวิจารณญาณ ควรเว้นการคลุกคลีกับทรชนเสียให้ห่างไกลเสมือนงูร้ายมีพิษที่เขี้ยวฉะนั้น

๙๑. งูเป็นสัตว์ร้าย คนพาลเป็นคนร้าย แต่คนพาลยังร้ายกว่างู เพราะพิษงูแก้ได้ด้วยมนตร์และยา แต่คนพาลจะแก้ด้วยอะไรได้เล่า

๙๒. การเผื่อแผ่ ๑ ประพฤติประโยชน์แก่กัน ๑ วาจาน่ารัก ๑ วางตนเสมอต้นเสมอปลาย ๑ ทั้ง ๔ นี้เป็นเครื่องยึดน้ำใจโลกไว้ได้ ที่พระพุทธเจ้าผู้เป็นจอมปราชญ์ทรงประกาศไว้

๙๓. ความอดทน ความตื่นอยู่ ความขยัน ความเผื่อแผ่ ความเอ็นดู ความหวังดี เหล่านี้เป็นคุณสมบัติของหัวหน้า ที่ผู้ต้องการประโยชน์ต้องปรารถนา

๙๔. อ่อนนักก็มักถูกข่มเหง แต่แข็งเกรงก็จองเวรกัน เมื่อรู้อย่างนี้แล้ว ต้องประพฤติให้พอดี

๙๕. อ่อนเกินไปหรือแข็งเกินไป ก็เป็นใหญ่ไม่ได้ เหตุนั้นต้องประพฤติให้พอดีทั้งสองอย่าง

๙๖. เป็นราชเสวก ต้องเลี้ยงพ่อแม่ให้ผาสุกด้วย ผู้หลักผู้ใหญ่ในสกุล คอยเกื้อกูลนบนอบให้ชอบธรรม ต้องมีหิริโอตตัปปะ เป็นกัลยณมิตร บำรุงจิตและความประพฤติให้ดีงาม

๙๗. เป็นราชเสวก ต้องเป็นผู้สอดส่องให้ตระหนักในราชกิจ มีความคิดสุขุมรอบคอบ ไม่บกพร่อง ฉลาดในวิธีจัดให้ราชกิจดำเนินไปโดยเรียบร้อย และรู้จักกาลรู้จักสมัยว่าจะควรปฏิบัติอย่างไร ปฏิบัติราชกิจให้สำเร็จ โดยตรงแก่กาลสมัยนั้น ๆ

๙๘. เป็นคนไร้ทรัพย์แต่กลับกินของแพง คนอ่อนกำลังแรงแต่กลับตั้งประจญเขา คนปัญญาเฉากลับอวดฉลาด สามอย่างนี้เป็นลักษณะเลวแท้

๙๙. วิสัยคนมีปัญญา ย่อมใช้เวลาในการศึกษาศิลปวิทยาการ และโคลงฉันท์กาพย์กลอน แต่คนเขลาใช้เวลาในการประพฤติชั่ว มีกินบ้าง นอนบ้างและก่อการทะเลาะวิวาท

๑๐๐. วิสัยคนใจร้าย เปรียบเหมือนงูเห่า ความโกรธของเขาปานดังรอยขีดในหิน แต่คนใจดีถึงโกรธขึ้นมาบ้าง ก็ไม่ตั้งอยู่นานปานดังรอยขีดในน้ำฉะนั้น

๑๐๑. คนเรามักจะเห็นแต่โทษของคนอื่น ไม่ค่อยจะเห็นโทษของตัวเอง โทษของคนอื่นเพียงเท่าเมล็ดงาก็ยกขึ้นว่าได้ว่าดี แต่ความอัปรีย์ของตนถึงตั้งเท่าลูกมะพร้าว ก็มองไม่เห็น

๑๐๒. นักดนตรีเว้นซ้อมสัก ๕ วันก็เลือน คนแม่นธนูเว้นซ้อมสัก ๗ วันก็เลือน ทิ้งเมียไว้สักเดือนหนึ่งก็ชักจะจืดจาง นักเรียนเว้นการเรียนสักกึ่งเดือนก็ชักจะเลอะเหมือนกัน

๑๐๓. ความพยายามเป็นเครื่องคุ้มกันนักปราชญ์ ผ้าผ่อนเป็นเครื่องคุ้มกันกุลสตรี วิชาความรู้ดีเป็นเครื่องคุ้มกันบุรุษ ความไม่ประมาทอันสูงสุดเป็นเครื่องคุ้มกันพระเจ้าอยู่หัว การใช้ทรัพย์แต่พอตัวเป็นเครื่องคุ้มครองทรัพย์ แต่หญิงถ่อย ไม่มีอะไรคุ้มครองเลย

๑๐๔. หว่านพืชเช่นใดย่อมได้ผลเช่นนั้น ทำดีก็ได้รับผลดี ทำชั่วก็ได้รับผลชั่ว

๑๐๕. รู้แล้วพูดไป สองไพเบี้ย รู้แล้วนิ่งเสียตำลึงทอง มีเพื่อนร้ายอยู่คนเดียวดีกว่า มีเมียสวยใจทราม

๑๐๖. เป็นคน ถึงกำเนิดจะต่ำต้อย แต่มีความขยันหมั่นเพียร เล่าเรียนศึกษามีวิชาความรู้ดี มีศีลาจารวัตรเสงี่ยมงาม ก็รุ่งโรจน์ได้ เหมือนไฟในที่มืดฉะนั้น

๑๐๗. คนเราไม่ได้เป็นคนถ่อยเพราะกำเนิด จะเป็นพราหมณ์ก็ไม่ใช่เพราะกำเนิด แต่คนเราจะเป็นคนถ่อยก็เพราะความประพฤติ จะเป็นพราหมณ์ก็เพราะความประพฤติ

๑๐๘. พ่อแม่เป็นพรหมของลูก เป็นอาจารย์ชั้นต้น เป็นที่บูชาของลูก เพราะท่านอนุเคราะห์ลูก เพราะเหตุนั้นแล บัณฑิตจึงนอบน้อมสักการะพ่อแม่ ทั้งด้วยการเลี้ยงดูด้วยข้าวน้ำ ทั้งด้วยผ้าผ่อน ทั้งด้วยเครื่องนอนตามสามารถ และด้วยให้นุ่งห่ม ด้วยให้อาบ ด้วยล้างเท้า ด้วยการคอยดู ด้วยการนวดเฟ้น คนเลี้ยงพ่อแม่เช่นนี้ จะมีแต่คนสรรเสริญ ถึงละโลกไปแล้วก็เข้าถึงสุคติภพ

๑๐๙. สังขารทั้งหลายไม่เที่ยงหนอ มีเกิดมีแก่เป็นธรรมดา เกิดแล้วก็ตาย ความปลงสังขารเหล่านั้นเป็นสุข

ถ้าโลกไร้กตัญญู

พระปริยัติธรรมคุณาจาร วัดมหาพฤฒาราม

คำว่า "กตัญญู" เราพูดกันติดปากและเข้าใจกันว่าเป็นของธรรมดาสามัญ หรือเรื่องกล้วยน้ำว้าดี ๆ นี่เอง จะเป็นเรื่องกล้วยน้ำว้า กล้วยหอม หรือกล้วยอะไรก็ตาม แต่กตัญญูนี้ ทุก ๆ คนต้องการและไม่ต้องการให้สูญไปจากโลก ที่ว่าทุกคนต้องการเพราะพ่อแม่ยังหวังผลตอบแทนจากลูก ๆ ครูอาจารย์ยังหวังผลตอบแทนจากศิษย์ และสถาบันต่าง ๆ ยังหวังผลตอบแทนจากผู้ใช้ แม้สิ่งที่พูดไม่ได้ เช่นต้นไม้ มันก็คงหวังผลตอบแทนจากคนผู้ได้รับประโยชน์จากมันคือ ต้องการน้ำต้องการปุ๋ย

ความกตัญญูไม่ใช่มนุษย์ ไม่ใช่เทวดา ไม่ใช่ผี แต่เป็นคำพูดที่ประกอบด้วยเหตุผล มีอานุภาพที่ควรยำเกรง และมีสมรรถภาพดีเยี่ยม ถ้าจะเรียกกันอย่างภาษาชาวพุทธ กตัญญูนี้เรียกว่าพระธรรม เป็นวิธีการอย่างหนึ่ง สำหรับสอนคน ให้ประพฤติต่างจากสัตว์ดิรัจฉาน และไม่ให้โลกพินาศจัดเป็นธรรมประเภทดี เรียกว่า กุศลธรรม

กตัญญู มีศัพท์สัมพันธ์กัน ๓ ศัพท์คือ

๑. กตัญญุตา การรับรู้คุณที่ผู้อื่นมีอยู่เหนือตน

๒. กตัญญู การรู้คุณผู้อื่น

๓. กตเวที การทำตอบ

คนที่รู้คุณผู้อื่นเรียกว่า คนกตัญญู

คนที่ทำตอบแทนเรียกว่า คนกตเวที

เป็นที่ยอมรับกันแล้วว่า ใครก็ตามจะอยู่โดยโดดเดี่ยวคนเดียว ไม่ต้องพึ่งพาอาศัยใครนั้นไม่ได้ จำต้องพึ่งพาอาศัยกันไม่อย่างใดก็อย่างหนึ่ง ไม่พึ่งโดยตรงก็พึ่งโดยอ้อม

หญิงที่เริ่มจะเป็นมารดาเด็ก มีคนไหนบ้างซึ่งจะรอดจากโรคไปได้ ทุกคนต้องมีโรคอย่างใดอย่างหนึ่งไม่มากก็น้อย ผู้จะรักษาโรคคือแพทย์ นอกจากนี้ยังมีอีกหลายคนที่เข้ามาพัวพันกับชีวิตของมารดาเราในด้านจิตใจ คือการปลอบโยนเอาอกเอาใจ หรือแนะนำวิธีรักษาครรภ์ และเวลาคลอดต้องพึ่งแพทย์พยาบาล

เวลาคลอดแล้ว เด็กคนไหนไม่กินอาหารและมีชีวิตรอดมาได้ อาหารของเด็กเล็ก ๆ ยกเว้นนมมารดาก็มีแป้งนม พอโตมาหน่อยบางท้องถิ่นใช้กล้วยน้ำว้าบดกับข้าวเลี้ยงเด็ก

กินอย่างเดียวยังเอาชีวิตไม่รอด เพราะคนเรารู้จักหนาวร้อน เมื่อหนาวก็ต้องห่มผ้าหรือผิงไฟ เมื่อร้อนก็อาบน้ำหรือใช้พัดลมหรือพัดอย่างอื่น ๆ

เมื่อพ้นความเป็นทารกแล้ว ความต้องการอาหาร เครื่องดื่ม เครื่องนุ่งห่ม อาภรณ์ ที่อยู่อาศัยก็มีมากขึ้นตามลำดับ ความพอของคนไม่หยุดยั้งอยู่แค่นั้น ยังต้องการบ้านเรือนที่ดี เครื่องบำรุงความสุขที่ดี เท่านี้ยังไม่พอ ยังต้องการต้นไม้ดอกต้นไม้ผลที่ตนชอบ พยายามสรรหามาตามที่ต้องการ นอกจากต้นไม้ยังมีสัตว์อีก เช่นนกเขา กระต่าย สุนัข ยังไม่พอ ถ้าเป็นชายก็พยายามหาหญิงมาเป็นภรรยา หญิงก็พยายามหาชายมาเป็นสามี และยังต้องการมีลูกไว้สืบสกุลอีก

เวลาออกไปทำงานนอกบ้านก็ต้องอาศัยรถเรือ อาหารมื้อกลางวันต้องอาศัยร้านค้า ทุก ๆ อย่างที่กล่าวมานี้ล้วนมีคุณเหนือตัวเราทั้งนั้น เพราะบุคคลแต่ละประเภท วัตถุแต่ละอย่าง สัตว์แต่ละชนิดก็ทำหน้าที่ของตนอันเป็นคุณประโยชน์แก่มนุษย์ไม่โดยตรงก็โดยอ้อมมากหรือน้อยตามสภาพ เช่นดอกไม้ก็ให้สำเร็จประโยชน์แก่ผู้จะทำบูชาด้วยอามิส เช่นไหว้ครู บูชาพระ ประดับศพ ถ้าเป็นประเภทมีกลิ่นหอมก็ให้ความสดชื่นแก่ผู้สูดกลิ่นและมองดูดอก

ประเภทที่ต้องเสียเงินมีคุณด้วยหรือ?

แพทย์พยาบาล ผู้ผลิตเครื่องนุ่งห่ม ผู้ขายอาหารและเครื่องดื่ม แต่ละคนที่พึ่งบริการเหล่านี้ต้องเสียเงินซื้อหามาทั้งนั้น จะว่าเขามีคุณเหนือตัวเราอย่างไร จริงทีเดียวที่ต้องมีการแลกเปลี่ยนกัน เพราะทุกคนต้องกินต้องใช้ ถ้าจะเป็นแต่ผู้ให้ฝ่ายเดียวผู้ผลิตจะเอาอะไรมากินมาใช้ เมื่อผู้ผลิตไม่มีทุน ความเดือดร้อนเพราะขาดแคลนยารักษาโรค เครื่องนุ่งห่ม อาหาร วัสดุก่อสร้าง ก็จะเกิดแก่ผู้บริโภคและอุปโภค

ผู้ซื้อก็มีคุณเหนือตัวผู้ขายเช่นเดียวกัน คือช่วยให้การผลิตทรงตัวอยู่ได้หรือเจริญขึ้น เพราะถ้าขาดคนซื้อหรือคนใช้ การผลิตก็ไม่มีประโยชน์

นอกจากที่กล่าวมาแล้ว แม้ผู้ที่ตั้งตนเป็นศัตรูของเราจะโดยวิธีใดก็ตาม ก็จัดว่ามีคุณกับเราอยู่บ้างไม่มากก็น้อย เช่นนายแดงคอยจับผิดเราและเราก็รู้ ถ้าจะคิดในส่วนดีของนายแดงก็คือเตือนให้เราระวังตัวไม่ประมาท บางครั้งเราอาจจะผิดจริง ๆ หรือกำลังจะถลำ

ตัวกลายเป็นคนผิดขึ้นมา ถ้าไม่มีใครคอยจับผิด เราอาจจะเข้าใจว่าถูกและปฏิบัติไปตามนั้นจนกลายเป็นความเคยชิน จากปกปิดมาเป็นลับ ๆ ล่อ ๆ จากลับ ๆ ล่อ ๆ มาเป็นเปิดเผย

แม้แต่ท่อระบายน้ำก็มีคุณเหนือตัวเรา เพราะระบายน้ำโสโครกให้พ้นไปจากบ้านเรา ถ้าไม่มีท่อระบายน้ำบ้านเราจะเป็นอย่างไรโปรดคิดดู

คนที่ไม่มีความสัมพันธ์กับเราโดยสายเลือด และสิ่งที่ไม่มีชีวิตจิตใจยังมีคุณเหนือตัวเรา ฉะนั้นคนที่มีความใกล้ชิดกับเราจะมีคุณเพียงไร

บิดามารดาเป็นผู้ที่ใกล้ชิดที่สุด หรือจะว่าเป็นคน ๆ เดียวกับเราก็ได้เพราะลูกแต่ละคนคือ ก้อนเลือดของบิดามารดา และบิดามารดาทำทุกอย่างเพื่อลูก แม้แต่ทุจริตก็กล้าทำได้เพื่อชีวิตของลูก ฉะนั้นบิดามารดาจึงมีคุณเหนือตัวลูกหาประมาณค่ามิได้

นอกจากบิดามารดาคือครูอาจารย์ ครูอาจารย์เป็นผู้นำในทางความรู้ เพราะผู้จะเป็นครูอาจารย์ต้องศึกษาหาความรู้และฝึกฝนอบรมมาเป็นอย่างดี เมื่อทำหน้าที่เป็นครูอาจารย์ก็ต้องหาความรู้แปลก ๆ ใหม่ ๆ อยู่เสมอ เพื่อจะได้ถ่ายทอดให้ศิษย์ และพยายามทุกวิถีทางที่จะให้ศิษย์เข้าใจ นอกจากนี้ครูอาจารย์จะต้องปรับตัวให้ดีอยู่เสมอเพื่อเป็นตัวอย่างแก่ศิษย์ และคอยสอดส่องดูแลศิษย์เพื่อให้ปฏิบัติถูกทาง ภาระของครูอาจารย์นับว่าเป็นภาระหนักที่สุด และมีคุณเหนือตัวศิษย์ทุกคน

ข้ออ้างที่ว่าผู้เรียนต้องเสียเงินและครูอาจารย์ก็ได้รับเงินเดือนหรือค่าจ้างเป็นเครื่องตอบแทนแล้ว จะมีคุณอย่างไร ข้ออ้างนี้ฟังไม่ขึ้นเพราะผิดกฎธรรมชาติ และผู้ที่อ้างอย่างนั้นก็คงทำไม่ได้ คือไม่ต้องรับผลตอบแทนอย่างใดอย่างหนึ่ง ซึ่งเป็นเครื่องเลี้ยงชีพ

เราจะทำการตอบแทนอย่างไร ?

การจะตอบแทนนั้น ต้องแล้วแต่สภาพของที่มีคุณเหนือตัวเรา จะยกตัวอย่างมาบางอย่าง ดังนี้

๑. **ท่อระบายน้ำ** เราไม่เอาขยะมูลฝอยเทลงในท่อระบายน้ำ พยายามรักษาให้สะอาดอยู่เสมออย่างนี้เรียกว่าเป็นผู้รู้จักคุณและทำตอบ

๒. **โรงเรียน** เราต้องไม่ทำลายสิ่งปลูกสร้าง เช่นเอาของแข็งมีคมเจาะฝาหรือหน้าต่างอาคารเรียน ไม่ทำให้สกปรก

เกี่ยวกับชื่อเสียงของโรงเรียน เราต้องรักษา ไม่ประพฤติตนในทางเลวทราม หรือขัดกับระเบียบประเพณีของไทย ไม่ควรให้ชื่อเสียงของโรงเรียนไปปรากฏในหน้าหนังสือพิมพ์ เช่นนักเรียนโรงเรียนนั้นยกพวกตีกันกับโรงเรียนโน้น อะไรทำนองนี้ ถ้าจะมีชื่อปรากฏอยู่ในหน้าหนังสือพิมพ์ ควรให้มีชื่อในทางที่ดีและได้รับการสรรเสริญ ไม่ทำลายเกียรติของโรงเรียน

๓. **บิดามารดา** การตอบแทนคุณบิดามารดานั้น คือไม่ทำให้บิดามารดาเดือดร้อนทั้งทางกายและใจ เช่นไม่ตบตีด่าท่าน ไม่ใช้จ่ายฟุ่มเฟือย ไม่โกหกหลอกลวง ไม่ประพฤติตนให้เสียหายเช่น

เป็นอันธพาล มีความเคารพคารวะอยู่เสมอ ช่วยเหลือทำการงานเมื่อมีโอกาส ยกย่องท่านในเมื่อควรยกย่อง

๔. **ครูอาจารย์** การตอบแทนครูอาจารย์นั้น ต้องนับถือท่านเป็นครูอาจารย์ตลอดชีวิตเราแม้เราจะมียศสูง เงินเดือนมากกว่า ฐานะดีกว่าก็ตาม

ถ้าไร้กตัญญูโลกจะฉิบหายอย่างไร ?

พูดเฉพาะวงแคบ ๆ ก่อน ระหว่างคนกับส้วมซึม คนที่ใช้ส้วมแต่ไม่ล้าง หรือเอาของที่ไม่ควรจะทิ้งเช่นไม้เป็นต้น ใส่ลงไปในส้วม คนประเภทนี้เรียกว่าไม่รู้จักคุณของส้วม เป็นประเภทบุคคลอกตัญญูคือไม่รู้คุณและอกตเวทีคือไม่ทำตอบ

ส้วมที่ไม่ได้ล้างย่อมส่งกลิ่นเหม็นทำลายจิตใจของผู้ อยู่ใกล้ชิดหรือผู้ร่วมใช้ส้วมนั้น บางครั้งรับประทานอาหารอิ่มใหม่ ๆ และต้องเจอกลิ่นอย่างนั้น บางครั้งอาจจะสำรอกอาหารออกมาก็ได้เมื่อเป็นอย่างนี้อะไรเสียไป

ถ้าของที่คนอกตัญญูทิ้งลงไปเกิดอุดท่อ จะเอาน้ำเทก็ไม่ออก จะเอาไม้เขี่ยก็ไม่ได้ ต้องทำลายท่อ ท่อต้องพินาศ ไม่พินาศแต่ท่อเท่านั้นต้องเสียเงินซื้อท่อใหม่และค่าจ้างคนวางท่อ ถ้าคนอกตัญญูไม่ทำท่อก็ไม่เสียเงินก็ไม่เสีย และเงินนั้นยังจะเอาไปใช้ในทางอื่นได้อีก

ระหว่างคนกับสถานที่

ที่พักอาศัยเช่นศาลาพักร้อน ซึ่งให้ความร่มเย็นแก่ผู้เดินทางผ่านไปมาได้เข้าพักอาศัย แต่มีบางคนไม่รู้คุณของศาลา เอามีดสับ

กระดานเสียบ้าง ถากเสาเสียบ้าง ถ้าฤดูหนาวก็ผ่าเอากระดานก่อไฟผิงเสียบ้าง ทำลายสังกะสีหรือกระเบื้องมุงหลังคาเสียบ้าง เมื่อเป็นอย่างนี้ศาลาหลังนั้นต้องพินาศ เปลี่ยนสภาพเป็นเศษไม้เศษปูนไป ซึ่งเกิดจากน้ำมือของคนอกตัญญู นอกจากศาลาพักร้อนยังมีสาธารณสถานอีกมากมาย ต้องพินาศเพราะน้ำมือของคนอกตัญญู

ระหว่างบุคคลกับบุคคล

สามีกับภรรยา ถ้าฝ่ายหนึ่งรู้คุณแต่อีกฝ่ายหนึ่งไม่รู้คุณ ฝ่ายที่ไม่รู้คุณคือผู้ก่อความพินาศในด้านจิตใจ ชื่อเสียง ให้กับฝ่ายรู้คุณ เมื่อฝ่ายรู้คุณทนความอกตัญญูไม่ไหว ความพินาศภายในครอบครัวก็เกิดขึ้น ถ้าทั้งสองฝ่ายไม่รู้คุณของกันและกัน ความพินาศก็เกิดเร็วที่สุด

บิดามารดากับบุตรธิดา ถ้าบุตรธิดาไม่รู้จักคุณของบิดามารดา ความพินาศอย่างมหันต์ย่อมเกิดขึ้นในจิตใจของบิดามารดา เท่ากับบุตรธิดาเป็นต้นเหตุให้บิดามารดาตกนรก หมดความสุขไปตลอดชีวิต

ครูอาจารย์กับศิษย์ ศิษย์ไม่รู้คุณครูอาจารย์ ความพินาศย่อมเกิดขึ้นแก่ผู้อกตัญญู ไม่มีใครไว้วางใจ ครูอาจารย์ก็หมดกำลังใจที่จะสอน เมื่อมีตัวอย่างปรากฏให้เห็นอยู่เป็นส่วนมากเกี่ยวกับความอกตัญญู จะหาครูอาจารย์ก็ยาก เมื่อไม่มีครูอาจารย์จะสั่งสอน หรือมีแต่ไม่เพียงพอกับจำนวนผู้เรียน คนฉลาดจะมีน้อย คนไร้การศึกษาจะมีมาก ผลได้คือจะมีคนโง่เต็มบ้านเต็มเมือง สมรรถภาพและเสถียรภาพของประเทศย่อมขาดความสำคัญไป กลายเป็นประเทศล้าหลัง

ประชากรของโลกระหว่างประเทศต่อประเทศ หรือหลาย ๆ ประเทศ ถ้าไม่นึกถึงคุณซึ่งมีอยู่ต่อกัน โลกต้องพินาศแน่นอน

การรู้จักคุณเป็นเหตุให้เกิดการยับยั้ง

คนเราแม้จะไม่มีคุณต่อกันโดยเฉพาะ แต่อาจจะมีกับคนอื่นซึ่งเกี่ยวข้องกัน เช่นนายขาวเป็นพี่นายแดง นายแดงเกิดทะเลาะกับนายดำ และนายดำสามารถทำลายนายแดงได้ แต่เขาไม่ทำเพราะนึกถึงคุณของนายขาวซึ่งเคยมีต่อตน เรื่องอย่างนี้เราจะได้ฟังเสมอเวลาคนทะเลาะกันพูดว่า "ถ้าไม่เห็นแก่พ่อแม่หรือพี่ของเอ็งแล้ว เอ็งจะต้องเจ็บตัว"

บุตรธิดาส่วนมาก แม้จะถูกบิดามารดาดุด่าชนิดหาอะไรดีไม่ได้ แต่ไม่โต้เถียง อย่างดีก็ร้องไห้ ที่เป็นอย่างนี้ก็เพราะรู้จักคุณของท่าน จึงยับยั้งใจไว้ได้

เกิดเป็นคนจงมีกตัญญู-กตเวที

คนเรามีความรู้สึกผิดชอบ ประโยชน์มิใช่ประโยชน์ ต้องการให้ผู้อื่นรู้คุณตน เมื่อมีความต้องการอย่างนี้ เราต้องรู้จักคุณผู้อื่นเป็นทุนเดิมอยู่ด้วย เพื่อจะได้เป็นสื่อดึงดูดให้ผู้อื่นรู้จักคุณตน การรู้จักคุณและทำตอบนั้นต้องไม่เฉพาะแต่มนุษย์ด้วยกันเท่านั้น ต้องเผื่อแผ่ไปถึงสัตว์ดิรัจฉานและสิ่งที่ไม่มีวิญญาณด้วย ซึ่งมีคุณเหนือตนอยู่จะโดยตรงหรือโดยอ้อมก็ตาม

เพียงแต่รู้คุณแม้ไม่สามารถจะทำตอบ จัดว่าเป็นผู้ช่วยป้องกันโลกไม่ให้พินาศได้ส่วนหนึ่งถ้ารู้ทั้งคุณและทำตอบด้วย จัดว่าเลิศเพราะทำโลกให้เจริญ

คนเราถ้าต่างรู้คุณของกันและกัน มีความสามัคคีปรองดองกัน ช่วยเหลือซึ่งกันและกัน คนมีข้าวก็แลกเปลี่ยนกับคนมีมะพร้าว มีพริกเป็นต้น รู้คุณของกันและกันอยู่เสมอ ก็จะพ้นจากความพินาศ มีแต่ทรงอยู่หรือเจริญขึ้น

จงนึกเสมอ

๑. ทุก ๆ อย่างมีคุณเหนือตัวเรา
๒. จะเป็นคนกตัญญู
๓. จะเป็นคนกตเวที
๔. ถ้าโลกไร้กตัญญูจะต้องพินาศ
๕. จะไม่ทำความพินาศให้กับใคร

นิติธรรม

เรียบเรียงและรวบรวม

โดย

สมบูรณ์ อยู่สนิท

คติธรรมสำหรับนักเรียน

วิริเยน ทุกฺขมจฺเจติ
บุคคลล่วงทุกข์ได้ เพราะความเพียร

ตอนต้นสู้ทนทุกข์ จะได้สุขเมื่อตอนปลาย
ตอนต้นชอบสบาย จะได้ร้ายเมื่อปลายมือ ฯ
ตอนต้นต่อสู้ทุกข์ แทบวาย ชีวาตม์
จะรับสุขตอนปลาย มุ่งไว้
ตอนต้นชอบสบาย เกษมสุข มากนา
ความชั่วร้ายส่งให้ แก่ผู้รับสนอง ฯ (วิทยาธร)

คติธรรมสำหรับครูและนักเรียน

อันครูดีศรีของครูชูศิษย์ด้วย ศิษย์ยิ่งช่วยชูศรีครูยิ่งชูศรี
ครูชูศิษย์เพราะทำกิจฐานศิษย์ดี ศิษย์ชูครูชูเพราะมีดีต่อครู ฯ
(ศรีทัศน์)

ความดี ๔ ประการ

วิทยาเปรียบด้วยกำลังเหมาะ สุจริตคือเกราะกำบังได้
ปัญญาคืออาวุธยุทธ์วิชัย สติไซร้คุมพลยุทธนา ฯ

(ของเก่า)

คติธรรมสำหรับชายหญิง

การจะปลูกความรักไม่ยักยาก คนโดยมากปลูกได้ดังใจหวัง
แต่การจะถนอมรักไว้ให้จีรัง นี่ซิยังไม่มีวิธีทำ ฯ

(ของเก่า)

คนควรเป็นเช่นนั้นบ้างในบางคราว

ปากเป็นปูหูตะกร้าตาตะแกรง ปากไม่แพร่งหูไม่อ้าตาไม่เห็น
เป็นหลักธรรมนำให้หัวใจเย็น คนควรเป็นเช่นนั้นบ้างในบางคราว ฯ

(ของเก่า)

การตามใจ

การตามใจของตัวนี้ชั่วนัก เพราะใจรักแต่สบายมิใช่หรือ
หากปล่อยกายตามใจเหมือนไฟฮือ นั่นแหละคือความทรามจะตามมา ฯ

(ของเก่า)

การห้ามใจ

การห้ามใจเป็นวิสัยของปวงปราชญ์ ท่านสามารถเหนี่ยวจิตที่คิดบ้า
ให้คืนกลับสู่ครองของปัญญา จึงจะพาสุขทวีมีแก่ตนฯ

(ของเก่า)

คติธรรมสำหรับครองเรือน

ไฟในอย่าโยกย้าย จากเค- หานา
ไฟนอกอย่าถ่ายเท สู่เหย้า
ใครให้ก็มีเว- ลาตอบ แทนแม่
ใครบ่คืนของเข้า ขัดไว้อย่าทาน ฯ
ใครใครให้ห่อนให้ คงมี นาแม่
พึงตอบตามกรณีย์ ชอบพร้อม
กินนอนนั่งสุขี ทุกเมื่อ
ปรนนิบัติไฟน้อม เทพให้ในเรือน ฯ (ถวิล วัฒนะ)

คติธรรมสำหรับคิด

รู้อะไรไม่เท่ารู้ จักตน
ทำชั่วไว้กี่หน กี่ครั้ง
รู้สึกผิดแล้วขวน ขวายคิด
ละชั่วเสียแล้วตั้ง จิตเกื้อการดี ฯ (ธนากร)
ชีวิตในวัฏห้วง สงสาร
คล้ายกับข้ามสะพาน ส่วนโค้ง
ขึ้นสูงไม่ช้านาน ลงต่ำ
ขึ้นอยู่อย่าคุยโบ้ง หยิ่งแข้งเผลอตัว ฯ (ธนากร)
กระแสชลพ้นไปไร้ที่หมาย ดูก็คล้ายชีพข้า ฯ ไร้ที่หวัง
เคยมีสุขทุกข์ก็มาประดาดัง ดูสิ้นหวังไร้ความหมายดุจสายธาร ฯ
(ธนากร)

เสือผอมยอมแต่เนื้อ ในหนัง
เขี้ยวเล็บของเสือยัง อยู่พร้อม
บัณฑิตตกอับดัง เดือนดับ
ใช่นั้นปัญญาน้อม แนะให้คลายขลัง ฯ (ธนากร)

คติธรรมสำหรับคิด

สุทสฺสํ วชฺชมญฺเญสํ อตฺตโน ปน ทุทฺทสํ

มองเห็นโทษเฉาชั่วแต่ตัวเขา ส่วนตัวเราเฉาโฉดโทษไม่เห็น
โทษเขาผิดคิดเสริมเพิ่มประเด็น โทษเราเว้นปกปิดคนจิตทราม ฯ

(วิสิฏฐ์)

ปกิณกภาษิต

ม. อุตทานนท์ตรี รวบรวม

หวังว่าท่านเจ้าของผู้ประพันธ์อ่านพบคงยินดีในกุศลจิตนี้ด้วย

พระคุณพ่อ

คุณพ่อเลิศเกิดมาช่างอาภัพ ลูกจะรับนับถือเพียงมือซ้าย
ถึงรักลูกผูกพันจนวันตาย ลูกหญิงชายไม่สนิทกับบิดา
พ่อมัวติดกิจการทำงานง่วน ขาดชักชวนสรวลเสเสน่หา
รักลูกน้อยคอยจ้องมองแต่ตา กรุณาอยู่ในจิตเหมือนปิดบัง
สร้างเรือนหลังผึ่งปลูกให้ลูกเต้า อาศัยตงรอดตลอดหลัง
ถ้าเสาทรุดหลุดเลื่อนเรือนก็พัง เหมือนนกสิ้นถิ่นรังยังเจอพราน
เสารอดต่อก่อสกุลเหมือนคุณพ่อ ใช้ตอหม้อรับน้ำหนักคือหลักฐาน
หลังคากันแดดฝนเหมือนคนงาน ฝานอกชานนั้นเทียบเปรียบมารดา
ขึ้นบันไดเหมือนไต่บนไหล่พ่อ ถึงขี่คอพ่อไม่บ่นทนหน้าหนา
อยากเห็นลูกสุขสันต์เป็นขวัญตา มีวิชาหากินสิ้นลำเค็ญ
หาทรัพย์ไว้ให้บุตรสุดที่รัก ให้ยึดหลักศักดิ์ศรีมีชื่อเด่น
สายลมโยคโบกสบัดพัดให้เย็น ใครจะเห็นตัวลมชมว่าดี

ผู้มีพระคุณ

ผู้มีคุณจุนเจือเมื่อยามยาก　　มีคุณมากหนักหนาหาที่ไหน
ต้องยกย่องต้องเทอดเชิดชูชัย　　ต้องตั้งใจไว้ฉลองสนองคุณ
ถ้าท่านผิดคิดพลั้งทั้งประมาท　　อย่าบังอาจอวดฤทธิ์ คิดเคืองขุ่น
ต้องอดกลั้นมั่นคงดำรงคุณ　　ต้องค้ำจุนคุณท่านทุกวันเอย

ตายแต่ตัว

ดินจะกลบลบกายวายสังขาร　　ไฟจะผลาญเอาทรากสิ้นสาปสูญ
แต่ความดีมีอยู่คู่ค้ำคูณ　　คอยเทอดทูนแทนทรากที่จากไป

อย่าลืมความหลัง

เมื่อรักกันหันหน้าปรึกษากิจ　　เวลาผิดใจ กันหัน หน้าหนี
กลายเป็นเรื่องเคืองขัดตัดไมตรี　　เหมือนอัคคีเผากันทุกวันไป
จงคำนวณคำนึงถึงความหลัง　　เร่งปลูกฝั่งความดีให้มีใหม่
เหมือนพฤกษาหน้าแล้งเหี่ยวแห้งไป　　แตกกิ่งใบได้ผลเพราะฝนลง

หมดสกุล

กิริยาวาจาเหมือนทารก　　เชื้อชูชกชาติทชีสิ้นศรีสัจจ์
ใจก็บาปหยาบช้าสารพัด　　มองเห็นชัดปรากฏหมดสกุล

ยอดของผู้น้อย

ผู้น้อยดีที่ทำตามหน้าที่　　ผู้น้อยดีต้องมีภักดีท่าน
ผู้น้อยที่ขยันหมั่นทำงาน　　ผู้น้อยดีที่ชำนาญงานของตน

ผู้น้อยดีที่ซื่อถือสัตย์ยิ่ง ผู้น้อยดีที่นิ่งยิ่งได้ผล
ผู้น้อยดีที่เสงี่ยมต้องเจียมตน ผู้น้อยดีที่ผจญทนทำดี

แก่เสีย

แก่ใช้เงินเกินตัวเรื่องพัวพัน แก่พนันวันหน้าถ้าต้องแย่
แก่เมาเหล้าเมารักมักปรวนแปร แก่ยุแหย่แก่นินทาแก่สาบาน
แก่สอพลอยอให้ผิดเพราะอิจฉา แก่ตัณหาพาให้จิตคิดฟุ้งสร้าน
แก่ขี้เกียจเหยียดยาวไม่เข้าการ แก่หลบงานแก่ง่วงถ่วงโลกา

ประตูอบายมุข

ถูกไฟไหม้หลายครั้งยังพอทน ถูกโจรปล้นหลายหนยังทนไหว
เสียพนันเสียหนักเสียหลักชัย เสียนาไร่ร่อยหรอต้องขอทาน
การพนันบั่นคนให้บ่นปี้ เสียราศีเสียศักดิ์เสียหลักฐาน
เพราะโลภมากอยากได้ไม่ประมาณ จงวิจารณ์จำไว้ใส่ใจเอย

นักสู้รอบสนาม

ประเดี๋ยว รวย เล่นม้า ทำหน้าบาน
ประเดี๋ยว คลาน ตกม้า ทำหน้าเบ้
ประเดี๋ยว รวย มวยเลี้ยง เสียงเฮเฮ
ประเดี๋ยว เท ทุนเกลี้ยง เสียงฮือฮือ

เจริญลง

ประเดี๋ยว รู้ จักจัด ประหยัดใช้

ประเดี๋ยว ไพล่ ใช้หมด อดหน้าแห้ง
ประเดี๋ยว รวย ไพ่มา ทำหน้าแดง
ประเดี๋ยว แพลง พลาดท่า ทำหน้าดำ

นักดื่ม–นักเบ่ง

ประเดี๋ยว โกรธ โดดวิ่ง ยง-พื้นง่าย
ประเดี๋ยว ตาย กายกลิ้ง ยิง พื้นแหง
ประเดี๋ยว แผ่ อิทธพาล ในร้านพัง

ของ "ช. อิสสรานนท์"

ระวังเมื่อเขาเลี้ยงเรา

คนเลี้ยงไก่ใครที่ไหนเขาเลี้ยงเปล่า
ทุกเม็ดข้าวหวังไข่เนื้อเป็นเบื้องหน้า
เขาเกื้อกูลกับเราเข้าตำรา
เขาปรารถนาสิ่งประสงค์จงระวัง

ศักดิ์ศรีต่างกัน

ผู้ดีตกยากเหมือนนากปนสังกะสี คนจนตื่นมีเหมือนสังกะสีปนตะกั่ว

ภัยที่น่ากลัว

เพื่อนบ้านร้าย เรือรั่ว มิตรชั่ว นายชัง
เหตุสี่อย่างนี้หาความเจริญได้ยาก

เหตุที่ควรระวัง

อยู่คนเดียวระวังจิต อยู่ร่วมมิตรระวังวาจา

"ของเก่า"

เครื่องตอบแทนของครู

ป. ศิริทรัพย์

ข้าพเจ้าเป็นครูมานาน สอนตั้งแต่ชั้นประถมจนถึงมัธยมปีที่ ๖ ซึ่งสมัยนั้นเตรียมอุดม ฯ ยังไม่มี เพราะ ม. ๗–๘ เพิ่งเลิกได้ไม่กี่ปีข้าพเจ้ามัวสนุกในการสอน การเป็นครูแม้จะได้เงินเดือนเพียงข้าวสารกรอกหม้อก็ตามที เลิกสอนหนังสือก็มาช่วยหัดกีฬา (ฟุตบอล) ซึ่งเป็นวิชาและยาวิเศษ (ตามเนื้อร้องในเพลงกราวกีฬาของเจ้าพระยาธรรมศักดิ์ฯ) เพื่อนๆ ข้าพเจ้าซึ่งอยู่บ้านเดียวกัน เลิกจากการเรียนก็ขะมักเขม้นในการเรียนกฎหมาย ส่วนมากก็สำเร็จภายในเวลาไม่กี่ปี ทั้งนี้เพราะความรู้เดิมของครูเป็นพื้นดีอยู่แล้ว ตรงกันข้ามกับข้าพเจ้า เลิกจากการสอนก็ลงสนามฟุตบอล บางทีกลับบ้านจนค่ำแทบทุกวัน ทั้งสอนเด็กให้เล่นฟุตบอลและตัดสินให้บ้าง บางครั้งก็ลงมือเล่นกับเด็กเอง พอถึงบ้านหัวถึงหมอนก็นอนหลับเป็นตาย ความรักเด็ก ความรักหมู่คณะและชื่อเสียงของโรงเรียนเทพศิรินทร์ ความรักกีฬาซึ่งเป็นทุนเดิมมาก่อนแล้วตั้งแต่เป็นนักเรียน ทำให้ข้าพเจ้าเพลิดเพลินกับการเป็นครูอยู่แห่งเดียวถึง ๑๕ ปี กว่าจะรู้สำนึกถึงตัว ที่ไหนได้เวลาก็ล่วงไปอย่างน่าใจหาย วิชาครูก็ไม่ได้สอบ กฎหมายก็ไม่ได้เรียน แล้วข้าพเจ้าจะดิ้นรนอย่างไรจึงจะหลุดพ้นจากความเดือดร้อน ความทุกข์ยาก และความอับอายขายหน้าเพื่อนฝูง ที่เขาต่อปีกต่อหางบินปร๋อจากกระทรวงศึกษาฯ ไป

อยู่กระทรวงอื่น ๆ ที่อนาคตมีความหวังก้าวหน้าดีกว่ากระทรวงแรกเริ่มนี้มาก? อนิจจากว่าถั่วจะสุกงาก็ไหม้หมดสิ้นเสียแล้ว สุดที่จะทนอยู่และดิ้นรนต่อไปไหนอีก ข้าพเจ้าจะทำฉันใดดีหนอจึงจะเทียมหน้าเทียมตาเพื่อนฝูงรุ่นเดียวกันได้ ข้าพเจ้าเฝ้าตรองๆ ก็คิดไม่ตกสักทีเหมือนพายเรือในอ่าง ข้าพเจ้าไม่เหมือนเด็กหนุ่มบางคนที่มัวเสียดมเสียดายนมที่หกไปแล้วไม่รู้หาย ตรงกันข้าม เมื่อข้าพเจ้าทำอะไรผิดพลาด ข้าพเจ้าก็พยายามให้ความผิดพลาดนั้นๆ เป็นครูข้าพเจ้าเสมอมา และไม่ยอมให้ผิดต่อไปอีกเป็นครั้งที่ ๒ ที่ ๓ ตราบใดที่ข้าพเจ้าได้รับความยุติธรรมใดๆ จากผู้ใหญ่ และถูกผู้ใหญ่ดูถูกดูแคลนในความสามารถในกิจการงานต่างๆ ข้าพเจ้าก็พยายามต่อสู้ และเอาชนะต่อความยุติธรรมนั้นๆ ด้วยการรุกเงียบ และพากเพียรทำความดีทีละน้อยๆ ไม่ใช่วิธีรุนแรงหรือโต้เถียงท่านเลย จนในที่สุดผู้ดูถูกข้าพเจ้าต้องละอายใจ ยอมแพ้ข้าพเจ้าโดยไม่รู้ตัว และเสียใจในความผิดพลาดของเขาอย่างแก้ไม่ได้ไปตลอดชีวิต

ข้าพเจ้าบูชาชีวิตการเป็นครูของข้าพเจ้า ด้วยสำนึกในหน้าที่ของครูว่า ครูที่ดีต้องมีเมตตาจิตต่อศิษย์ทั่วๆ ไป ข้าพเจ้าถือคติว่า "ครูดีแล้ว ต้องแก้เด็กที่ไม่ดีให้ดีขึ้น หรือพยายามแก้เด็กเสียให้กลายเป็นเด็กดี" และสำคัญที่สุดคือ ครูที่ดีต้องให้ความยุติธรรมแก่ศิษย์โดยเสมอหน้า ไม่เบียดเบียนศิษย์ เพราะเห็นแก่สินจ้างรางวัลเครื่องตอบแทนใด ๆ ข้าพเจ้าเป็นครูมาเกือบ ๓๐ ปี ไม่เคยได้รับของขวัญรางวัลเป็นส่วนตัวจากเด็กๆ นักเรียนหรือลูกศิษย์เลย นอกจากเงินเดือนสองอัฐพสที่ได้รับจากรัฐบาล ทั้งนี้ เพราะข้าพเจ้าไม่เคย

ง้อนักเรียนหรือตามใจในสิ่งที่ผิด ศิษย์คนใดทำผิดประพฤติไม่ดี ข้าพเจ้าก็ว่ากล่าวสั่งสอน และลงโทษตามเหตุการณ์ด้วยความยุติธรรม และเหตุผลเสมอมา แม้แต่ในการทำโรงเรียนส่วนตัว (ศิริศาสตร์) ข้าพเจ้าก็ไม่เคยง้อผู้ปกครองและนักเรียน เพราะถือเสียว่าข้าพเจ้าเคยเป็นครูรัฐบาลมาแล้ว ๑๕ ปี ถ้าทำดีได้ไม่เท่าโรงเรียนรัฐบาล และรักษาเกียรติไม่ได้เท่าที่ควรจะเป็น ก็ควรเลิกเสียดีกว่า กลับไปทำไร่ไถนาที่บ้านนอก ซึ่งเป็นบ้านเดิมของข้าพเจ้า อย่างน้อยก็พอเลี้ยงปากเลี้ยงท้อง เลี้ยงครอบครัวไปได้ตามยถากรรมและอัตภาพ ก่อนลาออกจากราชการเพื่อจัดตั้งโรงเรียนศิริศาสตร์ขึ้นเป็นครั้งแรก เพื่อนครูผู้หวังดีและมิตรสหายหลายคนให้สติว่า "การตั้งโรงเรียนราษฎร์เป็นของยาก ถ้าทำไม่ดีอาจเสียชื่อและล้มเหลว ฯลฯ น่ากลัวจะทำไม่สำเร็จ เพราะเคยมีตัวอย่างมามากแล้ว" ข้าพเจ้าขอขอบคุณในคำเตือนของผู้หวังดี และตอบเขาด้วยความลำพองใจว่า "ถ้าเราสอนได้เอง หัดกีฬาเป็นเองและทำด้วยน้ำมือของเราเอง เมื่อโชคชาตาจะบันดาลให้เป็นเช่นนั้นก็ช่วยไม่ได้ ข้าพเจ้าจะไม่เสียดายและเสียใจในความผิดพลาดของข้าพเจ้าเลย" ต่อมาข้าพเจ้าก็ลงมืออย่างจริงจังและไม่ได้ลืมหูลืมตาดูโรงเรียนอื่นๆ ว่า เขาจะขึ้นหน้าล้าหลังเราอย่างไร ทุ่มเอาชีวิตจิตใจและเวลาทั้งหมดให้แก่โรงเรียนของตนอย่างเดียว เพียงเวลา ๒–๓ ปี ผลก็สนองทันตาเห็น เป็นครูรัฐบาลที่ไม่มีดีกรี ไม่มีวิชาครูเป็นครูที่ไม่เคยแสดงความสามารถมาตลอดเวลา ๑๕ ปี และน่าอนาถ ถ้าข้าพเจ้าขืนทนเป็นครูรัฐบาลต่อไปจนบ่านนี้อย่างมากก็คงได้เพียงชั้นตรี และบางทีอาจจะไม่ได้ถึง

เพราะความหัวแข็งมีทิฐิมานะและถือดีในความเป็นครูของตน แต่เดี๋ยวนี้ ครูและอาจารย์เก่าๆ เจ้านายที่เคยดุเคยติเตียนสั่งสอนมา และมิตรสหายทั้งหลายที่เคยตักเตือน ฯลฯ กลับพากันมาช่วยข้าพเจ้าอบรมเด็กในโรงเรียน ศิริศาสตร์ให้เป็นพลเมืองดี ของชาติสืบไป อย่างน่าปลื้มใจ ในการรักความเป็นครูยิ่งกว่าตำแหน่งยศศักดิ์และบริวารในการรับราชการ

ฉะนั้น ขอเพื่อนครูทั้งหลาย จงก้มหน้าบากบั่นในการเป็นครูและรักษาเกียรติของครูไว้ แม้ครูจะไม่ร่ำรวย เงินเดือนน้อยไม่ทัดเทียมเพื่อนฝูงก็ช่างเถิด แต่อย่าลืมว่า ครูได้ช่วยเหลือประเทศชาติ ประเทศชาติจะเจริญหรือเสื่อม อยู่ที่ครูเป็นส่วนมาก ต้องช่วยกันทำหน้าที่ของตนจริงๆ จนสุดความสามารถ ทุกๆ คนโปรดอย่าละทิ้งหน้าที่การสอนหรือละเลยชีวิตครูเสีย และจงภูมิใจในการเป็นครูของพวกเราให้ตลอดไป แม้เวลานี้ศิษย์อาจจะไม่ชอบครูที่ดุ ที่เข้มงวดกวดขันนักเรียน แต่เย็นใจเสียไว้ว่า อีก ๑๐ ปีข้างหน้าศิษย์ที่เกลียดเราจะต้องนึกถึงบุญคุณของเรา และกลับมาชอบเราในภายหน้า ฉะนั้น ถ้าเรามีอุดมคติอันแรงกล้าและรักเกียรติของการเป็นครูด้วยชีวิตแล้ว โปรดมาช่วยกันอบรม และกวดขันนักเรียนอย่างเข้มแข็ง อย่าย่อท้อต่ออุปสรรคและความยุติธรรมใดๆ แม้ท่านครูทั้งหลายจะต้องทำหน้าที่เข็นครกขึ้นภูเขา อันเป็นของลำบากยากเข็ญเพียงใดก็ตามที แต่วันหนึ่งผลแห่งความดีของการเป็นครูและความพากเพียรพยายามเหล่านี้ จะตอบแทนท่านทั้งหลายโดยไม่รู้ตัว ถ้าท่านเป็นครูแท้ โปรดอย่าก้มหัวให้อิทธิพลใดๆ ของนักการเมือง

นักการค้า ฯลฯ เราต้องเป็นตัวของเราเอง รักเกียรติ รักหน้าที่ครูด้วยชีวิต ถ้าท่านออกจากราชการ ท่านก็ควรเป็นครูในโรงเรียนราษฎร์ โปรดอย่าทิ้งการเป็นครูของท่านเสีย ขอให้ดูคุณพระสันธิฯ ซึ่งมีชีวิตการเป็นครูมาเกือบ ๕๐ ปี จนกระทั่งบัดนี้ก็ยังไม่ยอมเลิกการเป็นครู ท่านรักการเป็นครูด้วยน้ำใสใจจริง ไม่มีวันเปลี่ยนแปลง แม้สังขารของท่านจะชราลงไปตามวัยและอายุขัย แต่น้ำใจในการเป็นครูของท่านเหล่านี้ไม่มีย่อท้อ เราทั้งหลายจะไม่เจริญรอยชีวิตครูตามอย่างท่านบรมครูเหล่านี้หรือ ถ้าเราเป็นครูแท้.

ครูคือเรือจ้าง?

โดย "ท่าน้ำ"

คนเขาว่า ครูน่ะหรือ? คือเรือจ้าง
น่านน้ำกว้าง อนาคต ไม่สดใส
รับส่งคน วนเวียน ผลัดเปลี่ยนไป
ครูนั้นไซร้ เปรียบเรือจ้าง กลางสายชล
ความดี มีอยู่ล้น คนไม่เห็น
แสนลำเค็ญ เหนื่อยยาก ปากพร่ำบ่น
ถึงลำบาก ตรากตรำ ต้องจำทน
หวังทำ "คน ให้เป็นคน" โดยสมบูรณ์
ชาติใด ไร้ครู ผู้ฉลาด
เหมือนสิ้นชาติ เสื่อมพงษ์ วงศ์สิ้นสูญ
ชาติรุ่งเรือง เลื่องชื่อ ลือตระกูล
ถ้าเพิ่มพูน การศึกษา หา–ครูดี
ชีวิตครู ยากจน เราทนสู้
คำว่า "ครู" มีสง่า และราศี
ทั้งเช้าค่ำ เราทำ แต่ความดี
ภาษิตมี เปรียบเห็น เหมือนเช่นเกลือ
ใครเหยียบหยาม ประณามครู ดูอนาถ
เกิดเสียชาติ! ไร้กตัญญู อดสูเหลือ
ก่อนมั้งมี ศรีสุข ได้ใครจุนเจือ
ไม่ใช่ "เรือ จ้าง" หรือท่าน ฉันแปลกใจ

"เรื่องของโรตารี่"

หลวงสิทธิสยามการ

ประธานแผนก Club Service กล่าวแก่สมาชิกเมื่อ พ.ศ. ๒๔๙๓

ท่านประธาน เพื่อนโรแทเรียน และท่านผู้เป็นแขกทั้งหลาย

ในฐานะที่ข้าพเจ้าเป็นประธานกรรมการบริหารของสโมสร ข้าพเจ้าขอถือโอกาสนี้พูดกับท่านถึงเรื่องโรตารี่

สโมสรโรตารี่สโมรสแรก ได้เริ่มตั้งขึ้นในเมืองชิคาโกเมื่อประมาณ ๔๕ ปีมาแล้ว โดยมีทนายความชื่อ ปอลแฮร์รีส เป็นผู้ริเริ่ม นายแฮร์รีสได้ตั้งสโมสรขึ้นสโมสรหนึ่ง ซึ่งมีวัตถุประสงค์ที่จะส่งเสริมสมาชิก ไม่ใช่แต่เฉพาะที่จะให้ความคุ้นเคยซึ่งกันและกันดีขึ้นเท่านั้น แต่เพื่อหาทางบำเพ็ญตนให้มีสมรรถภาพในการที่จะคิดถึงและช่วยเหลือซึ่งกันและกันด้วย เพื่อให้การเป็นไปตามวัตถุที่ประสงค์ดังกล่าวนี้ นายแฮร์รีสได้รวบรวมชายหลายคนเข้าเป็นสมาชิกของสโมสร ซึ่งแต่ละคนทำมาหากินในอาชีพต่าง ๆ กัน หลักอันนี้ยังคงเป็นหลักสำคัญของการเป็นสมาชิกในสโมสรโรตารี่อยู่จนทุกวันนี้ เดิมทีเดียวสมาชิกของสโมสรที่นายแฮร์รีสได้ตั้งขึ้นนั้น มิได้พบปะกันในการเลี้ยงอาหารกลางวันอย่างที่เราปฏิบัติกันอยู่ ณ บัดนี้ แต่ได้พบปะกัน ณ สำนักงานหรือที่ทำงานของสมาชิกทั้งหลายโดยผลัดเปลี่ยนเป็นเวร

กันไปเป็นคราว ๆ และเนื่องจากวิธีพบปะกันนี่เอง จึงได้เกิดเรียกชื่อกันว่า "โรตารี่"

จากเมืองชิคาโก ได้มีผู้นำเมล็ดพืชของโรตารี่นี้ไปเพาะปลูกในประเทศต่าง ๆ และทุกหนทุกแห่งเมล็ดพืชนี้ได้พบดิน ที่มีปุ๋ยดี และได้เติบโตกลายเป็นกิจการที่รู้จักกันทั่วโลก อย่างที่ท่านเห็นอยู่ทุกวันนี้

สมาชิกภาพในสโมสรโรตารี่ย่อมทำให้มีข้อผูกพันบางอย่าง ซึ่งนอกจากอื่น ๆ แล้ว ได้แก่การที่ต้องชำระข้อผูกพันทางการเงินให้เสร็จเรียบร้อยไปโดยไม่ชักช้า และการที่จะต้องไปเข้าร่วมประชุมด้วยทุก ๆ สัปดาห์

ในการ ประชุมทุก ๆ สัปดาห์เท่านั้น ที่โรแทเรียน ทั้งหลายจะสามารถส่งเสริมการเป็นเพื่อนมนุษย์และการติดต่ออย่างใกล้ชิด ซึ่งกันและกันได้ โรแทเรียนจะต้องไปเข้าร่วมประชุมด้วย เพื่อจะได้สามารถปรึกษาหารือกับคนอื่น ๆ ถึงปัญหาที่เกี่ยวกับชีวิตในทางการค้าหรือในวิชาชีพของเขาเอง ข้อบังคับข้อหนึ่งของโรตารี่เกี่ยวกับการเข้าประชุมมีอยู่ว่า โรแทเรียนอาจจะขาดจากสมาชิกภาพไปในตัวถ้าเขาขาดประชุมไป ๔ ครั้งติด ๆ กัน โดยไม่ได้รับอนุญาตสมาชิกที่เข้าใหม่นั้น ควรเข้าร่วมงานในคณะกรรมการต่าง ๆ เพื่อจะได้มีโอกาสแลเห็นด้วยตนเองว่า ล้อของโรตารี่หมุนเวียนไปอย่างไร

หลักสำคัญอันหนึ่งของโรตารี่ก็คือว่า ไม่เข้าเกี่ยวข้องกับการเมืองและศาสนา หลักสำคัญอีกข้อหนึ่งก็คือว่าในสโมสรโรตารี่นั้นไม่มี "คนต่างด้าว" หรือ "แขกแปลกหน้า" ทุกคนมีฐานะเสมอ

เท่าเทียมกัน โดยไม่ต้องคำนึงถึงลัทธิ ศาสนา เชื้อชาติ หรือสัญชาติ เมื่อท่านได้เข้าเป็นสมาชิกของสโมสรโรตารี่แล้ว หมายความว่าเขาได้ต้อนรับท่านเข้าไว้ในเครือญาติ ของมนุษย์ ซึ่งสมัครใจ รวบรวมเข้ากันภายใต้ร่มธงที่มี "บริการ" และ "มิตรจิต" เป็นเครื่องหมาย เพราะฉะนั้น สมาชิกทุกคนจึงเป็น "พี่น้อง" กันในสโมสรโรตารี่ จริงอยู่ สมาชิกจำเป็นต้องไปเข้าประชุมของสโมสรเสมอทุก ๆ สัปดาห์ เพื่อสามารถดำรงตนเป็นสมาชิกอยู่ในสโมสรโรตารี่ได้ แต่การงานของโรแทเรียน นั้นมิได้จำกัด แต่เฉพาะที่จะ ให้ไปพบ ปะและ ร่วมรับประทานอาหารกันทุก ๆ สัปดาห์เท่านั้น การงานของโรแทเรียนควรจะขยายให้ไกลออกไปกว่านั้น เป็นที่คาดหวังว่าโรแทเรียนจะหาทางขยายการงานของตนออกไป ทั้งในคณะกรรมการและโดยส่วนตัวด้วย โรแทเรียนควรจะมีส่วนในกิจการที่เป็นสาธารณประโยชน์ในสวัสดิการของประชาชนทั่วไปและในการ นำเด็กหญิงและเด็กชาย ให้บำเพ็ญตนเป็นพลเมืองดี เป็นที่คาดหวังกันว่าโรแทเรียนจะปฏิบัติตามหลักว่าด้วย "อุดมคติของบริการ" ไม่เฉพาะแต่ในชีวิตของตนเองเท่านั้น แต่หากในชีวิตของบุคคลอื่น ๆ ซึ่งตนสมาคมอยู่ด้วย โรแทเรียนควรพร้อมที่จะส่งเสริมความคุ้นเคยและมิตรภาพอันใกล้ชิดกับเพื่อนโรแทเรียนด้วยกันและทั้งกับบุคคลอื่นด้วย ควรพร้อมที่จะรับทราบว่างานของบุคคลอื่นมีอย่างไรบ้าง ปัญหาและความสำเร็จของเขามีอย่างไร พร้อมที่จะพยายาม บำเพ็ญตนให้เป็น ประโยชน์แก่เพื่อนมนุษย์ด้วยกันและแก่สังคมมนุษย์โดยทั่ว ๆ ไป ในเมื่อโอกาสอำนวย และที่จะแสวง

หาโอกาสที่จะร่วมมือ ด้วยในการที่จะ ส่งเสริมความเข้าใจระหว่างประเทศ มิตรจิต และสันติภาพ

หน้าที่อันหนึ่งของท่านในฐานะที่เป็นสมาชิกของสโมสรโรตารี่นั้น คือบำเพ็ญตนให้เข้าอยู่ในระดับแห่งมาตรฐานของโรแทเรียน กล่าวคือ ท่านต้องปฏิบัติตนและดำเนินกิจการทางธุรกิจของท่านให้เป็นไปในทางที่เห็นได้ว่าไม่มีด่างพร้อย อีกนัยหนึ่งก็คือ ท่านต้องบำเพ็ญตนและดำเนินธุรกิจของท่านตาม "วิถีทางของโรตารี่"

โดยที่ท่านเป็น ผู้แทนคนเดียวของ อาชีพของท่าน ในสโมสรนี้ และโดยที่วัตถุที่ประสงค์อันหนึ่งของโรตารี่ ก็เพื่อจะช่วยเหลือและส่งเสริมอุดมคติอันสูง ในการปฏิบัติธุรกิจและวิชาชีพ ท่านจึงต้องเต็มใจและเตรียมตัวให้พร้อมอยู่เสมอที่จะช่วยเหลือในอันที่จะแก้ไขวิธีการต่าง ๆ ที่ไม่พึงปรารถนา ซึ่งอาจจะเกิดขึ้นได้ในอาชีพของท่านนั้นให้ถูกต้องตามทำนองคลองธรรม

ตามที่ได้กล่าวมาข้างต้น ท่านจะเห็นได้ว่า การเป็นสมาชิกในสโมสรโรตารี่นั้นจะช่วยทำให้มนุษย์มีความเต็มใจมากขึ้นในที่จะรับฟังความเห็นของคนอื่น มีความคิดความอ่านอย่างกว้างขวาง และไม่เห็นแก่ตัว และจะทำให้เขาเต็มใจที่จะอุทิศความรู้และความชำนาญของเขาและช่วยเหลือและส่งเสริมกำลังใจให้ผู้อื่นทำกิจการต่าง ๆ ที่เป็นประโยชน์

ในที่สุด ข้าพเจ้าขอเน้นเรื่อง "เพื่อนมนุษย์" สโมสรใดไม่มีความสัมพันธ์กันอย่างเพื่อนมนุษย์ ย่อมขาดความครึกครื้น ความคุ้นเคยกันจะนำไปสู่การเป็นเพื่อนมนุษย์กัน และการเป็นเพื่อนมนุษย์กัน

จะส่งเสริมให้มีความไว้วางใจซึ่งกันและกัน ย่อมเป็นดินที่ดี ซึ่งต้นภราดรภาพจะงอกงามด้วยดี การเป็นเพื่อนมนุษย์กันนั้นย่อมส่งเสริมให้มนุษย์เป็นเพื่อนที่ดียิ่งขึ้น และถ้าจะเป็นคู่แข่งขัน ก็เป็นคู่แข่งขันที่ดียิ่งขึ้น จะช่วยมนุษย์ให้เป็นเพื่อนบ้านที่ดียิ่งขึ้น และเป็นพลเมืองที่ดียิ่งขึ้นด้วย จะให้โอกาสแก่ท่านในอันที่จะทราบและรู้จักเพื่อนมนุษย์ของท่านอย่างใกล้ชิดยิ่งขึ้น ท่านจะได้ทราบว่าเขามีความก้าวหน้าอย่างไรบ้างในธุรกิจของเขา ความคิดของเขาเป็นอย่างไร อะไรทำให้เขามีความสุข และอะไรนำความทุกข์มาสู่เขา พูดอย่างสั้น ๆ ก็คือ การเป็นเพื่อนมนุษย์กันนั้นจะช่วยทำให้ ความเห็นอกเห็นใจมีรากลึกฝังแน่นอยู่ในหัวใจของท่าน จะส่งเสริมให้ท่านคิดอยู่เสมอว่ามีทางใดบ้างที่ท่านจะช่วยเหลือ และทำประโยชน์ให้แก่เพื่อนมนุษย์ของท่านในทางที่ดีที่สุดที่จะทำได้ การเป็นเพื่อนมนุษย์กันจะช่วยกันทำให้คนไม่เห็นแก่ตัว จะช่วยทำให้เขาคิดว่า การแสวงหาทรัพย์นั้นไม่ใช่เป็นความมุ่งหมายอย่างเดียวของชีวิต จะช่วยส่งเสริมให้เขาค่อย ๆ หันไปคิดว่าจะทำกิจการที่เป็นประโยชน์ จะทำให้เขาคิดถึงสวัสดิภาพของบุคคลที่มีโชคไม่ดีเหมือนเขา จะทำให้เขารู้สึกภาคภูมิใจในกิจการกุศลที่เขาได้ทำไว้ จะทำให้เขาเต็มใจมากขึ้นที่จะรับฟังความเห็นของคนอื่น มีความคิดความอ่านอย่างกว้างขวางและมีความเห็นใจคนอื่นยิ่งขึ้น ที่จะเป็นมิตรของเพื่อนบ้าน ทั้งหลายของเขา อีกนัยหนึ่งก็คือ จะทำให้เขาเป็น "โรแทเรียน" เพราะฉะนั้น เราจะต้องทำนุบำรุงและส่งเสริมการเป็นเพื่อนมนุษย์ด้วยกัน โดยไม่ต้องคำนึงถึงลัทธิศาสนา เชื้อชาติ หรือสัญชาติ โดยอาศัยหลักการเรื่องการเป็น

เพื่อนมนุษย์ด้วยกันนี้ ข้าพเจ้าขอถือโอกาสนี้ ขอร้องท่านทั้งหลายให้มาร่วมรับประทานอาหารกันทุก ๆ สัปดาห์เป็นประจำ เพราะข้าพเจ้าเชื่อมั่นว่า เมื่อท่านเดินเข้ามาในห้องนี้ เพื่อนสมาชิกของท่านทั้งหลายก็คงจะยื่นมือที่เปี่ยมไปด้วยความนึกคิดที่ดีและมิตรจิตอันแท้จริงให้แก่ท่าน และส่วนที่เกี่ยวกับตัวท่านนั้นเล่า ก็เป็นธรรมดาอยู่เองที่จะคาดหวังว่าท่านคงจะสนองตอบโดยเจตนารมณ์อย่างเดียวกัน แต่ข้าพเจ้าขอเตือนท่านว่า ที่จะให้มีความรู้สึกนึกคิดเป็นเพื่อนมนุษย์ด้วยกันเฉพาะแต่ในระหว่างสมาชิกของสโมสรของเราเท่านั้น ยังไม่พอ ควรจะขยายให้ไปถึงบรรดาท่านที่เป็นแขกด้วย ซึ่งควรจะได้รับการต้อนรับให้เขารู้สึกเหมือนหนึ่งว่าเขาอยู่ในบ้านของเขาเอง บรรดาผู้ที่เป็นแขกก็ดี โรแทเรียนที่มาจากประเทศอื่นก็ดีเราควรจะต้อนรับเขา "อย่างโรแทเรียน" ตามปรกติ และท่านควรจะจัดการแนะนำให้เขารู้จักกับสมาชิกต่าง ๆ ของสโมสรของเรา ถ้าทำอย่างนี้ เราก็คงจะสามารถส่งเสริมและธำรงไว้ซึ่งการเป็นเพื่อนมนุษย์กันด้วยจิตใจอันผ่องใสและด้วยความเต็มอกเต็มใจ ตามวัตถุที่ประสงค์ทั่ว ๆ ไปของโรตารี่

ธรรมแห่งชีวิต

นาย ประสงค์ ศิริทรัพย์

สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสเปรียบเทียบทิศทั้ง ๖ ว่า

๑. ปุรัตถิมทิศ ทิศเบื้องหน้าคือมารดาบิดา

๒. ทักษิณทิศ ทิศเบื้องขวาคืออาจารย์

๓. ปัจฉิมทิศ ทิศเบื้องหลังคือบุตรภริยา

๔. อุตตรทิศ ทิศเบื้องซ้ายคือมิตร

๕. เหฏฐิมทิศ ทิศเบื้องต่ำคือบ่าว

๖. อุปริมทิศ ทิศเบื้องบนคือสมณพราหมณ์

บุตรพึงบำรุงมารดาบิดาด้วย สถาน ๕

๒. ทำกิจของท่าน

๓. ดำรงวงศ์ตระกูล

๔. ประพฤติตนให้เป็นคนควรรับทรัพย์มรดก

๕. เมื่อท่านล่วงลับไปแล้ว ทำบุญอุทิศให้ท่าน

มารดาบิดาย่อมอนุเคราะห์บุตรด้วย สถาน ๕

๑. ห้ามไม่ให้ทำชั่ว

๒. ให้ตั้งอยู่ในความดี

๓. ให้ศึกษาศิลปวิทยา

๔. หาภริยาที่สมควรให้
๕. มอบทรัพย์ให้ในสมัยที่ควร

ศิษย์พึงบำรุงอาจารย์ด้วยสถาน ๕

๑. ลุกขึ้นยืนรับ
๒. เข้าไปคอยรับใช้
๓. เชื่อฟัง
๔. ต้องอุปัฏฐาก
๕. เรียนศิลปวิทยาด้วยความเคารพ

อาจารย์ย่อมอนุเคราะห์ศิษย์ด้วย สถาน ๕

๑. แนะนำดี
๒. ให้เรียนดี
๓. บอกศิลปวิทยาให้สิ้นเชิง ไม่ปิดบังอำพราง
๔. ยกย่องให้ปรากฏในเพื่อนฝูง
๕. ทำความป้องกันในทิศทั้งหลาย (จะไปในทิศไหนก็ไม่อดอยาก)

สามีพึงบำรุงภริยาด้วย สถาน ๕

๑. ต้องยกย่องนับถือว่าเป็นภริยา
๒. ต้องไม่ดูหมิ่นหรือเหยียดหยาม
๓. ต้องไม่ประพฤตินอกใจ
๔. ต้องมอบความเป็นใหญ่ในกิจการบ้านเรือนให้
๕. ต้องหาเครื่องแต่งตัวให้สมหน้า

ภริยาย่อมอนุเคราะห์สามีด้วย สถาน ๕

๑. จัดการงานดี

๒. สงเคราะห์คนข้างเคียงของสามี

๓. ไม่ประพฤตินอกใจสามี

๔. รักษาทรัพย์ที่สามีหามาได้ไว้เป็นทุนรอน

๕. ขยันไม่เกียจคร้านทำการงาน

กุลบุตรพึงบำรุงมิตรด้วย สถาน ๕

๑. ด้วยการให้ปั่น

๒. เจรจาถ้อยคำไพเราะ

๓. ด้วยประพฤติประโยชน์ต่อกัน

๔. ด้วยความเป็นผู้มีตนเสมอ

๕. ไม่แกล้งกล่าวให้พลาดจากความจริง

มิตรย่อมอนุเคราะห์กุลบุตรด้วยสถาน ๕

๑. รักษามิตรผู้ประมาท

๒. รักษาทรัพย์ของมิตรผู้ประมาท

๓. เมื่อมีภัย เอาเป็นที่พึ่งได้

๔. ไม่ละทิ้งในยามวิบัติ

๕. นับถือตลอดถึงวงศ์ญาติของมิตร

นายพึงบำรุงบ่าวด้วยสถาน ๕

๑. จัดการงานให้ทำตามสมควรแก่กำลัง

๒. ให้อาหารและรางวัล
๓. รักษาพยาบาลในเวลาเจ็บไข้
๔. แจกของมีรสแปลกประหลาดให้
๕. ปล่อยตามกาลสมัย

บ่าวย่อมอนุเคราะห์นายด้วยสถาน ๕

๑. ลุกขึ้นทำการงานก่อนนาย
๒. เลิกการงานภายหลังนาย
๓. ถือเอาแต่ของที่นายให้
๔. ทำการงานให้ดีขึ้น
๕. นำคุณของนายไปสรรเสริญ

กุลบุตรพึงบำรุงสมณพราหมณ์ด้วยสถาน ๕

๑. ทำอะไรทุกอย่างประกอบด้วยความเมตตา
๒. พูดอะไรทุกอย่างประกอบด้วยความเมตตา
๓. คิดอะไรทุกอย่างประกอบด้วยความเมตตา
๔. ด้วยการเชิญให้เข้าบ้านเรือน
๕. ให้อามิสทาน

สมณพราหมณ์ ย่อมอนุเคราะห์กุลบุตรด้วยสถาน ๖

๑. ห้ามไม่ทำความชั่ว
๒. ให้ตั้งอยู่ในความดี
๓. อนุเคราะห์ด้วยน้ำใจอันงาม
๔. ให้ได้ฟังสิ่งที่ยังไม่เคยฟัง

๕. ทำสิ่งที่เคยฟังแล้วให้เข้าใจยิ่งขึ้น

๖. บอกทางสวรรค์ให้

ทุกฝ่ายจะเป็นสุขเมื่อปฏิบัติตามทิศทั้ง ๖ นี้

สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าทรงชี้โทษของอบายมุข คือเหตุแห่งความฉิบหาย ๖ สถาน คือ

๑. ดื่มน้ำเมา

๒. เที่ยวกลางคืน

๓. เที่ยวดูการเล่น

๔. เล่นการพนัน

๕. คบคนชั่วเป็นมิตร

๖. เกียจคร้านต่อการงาน

โทษการดื่มน้ำเมามี ๖ สถาน

๑. เป็นเหตุให้เสียทรัพย์

๒. เป็นเหตุให้ก่อการทะเลาะวิวาท

๓. เป็นบ่อเกิดของโรค

๔. เป็นเหตุให้ถูกติเตียน เสียชื่อเสียง

๕. เป็นเหตุทำให้ไม่รู้จักอาย

๖. เป็นเหตุทอนกำลังปัญญา

โทษของการเที่ยวกลางคืนมี ๖ สถาน

๑. ชื่อว่าไม่รักตัว

๒. ชื่อว่าไม่รักบุตรภริยา

๓. ชื่อว่าไม่รักษาทรัพย์สมบัติ

๔. เป็นที่ระแวงของคนทั้งหลาย
๕. มักถูกใส่ความ
๖. ได้ความลำบากมาก

การเที่ยวดูการเล่นมีโทษตามวัตถุที่ไปดู ๖ สถาน
๑. รำที่ไหนไปที่นั่น
๒. ขับร้องที่ไหนไปที่นั่น
๓. ดีดสีที่ไหนไปที่นั่น
๔. เสภาที่ไหนไปที่นั่น
๕. เพลงที่ไหนไปที่นั่น
๖. เถิดเทิงที่ไหนไปที่นั่น

โทษของการเล่นการพนัน มี ๖ สถาน
๑. เมื่อชนะย่อมก่อเวร
๒. เมื่อแพ้ย่อมเสียดายทรัพย์ที่เสียไป
๓. ทรัพย์ย่อมฉิบหาย
๔. ไม่มีใครเชื่อถ้อยคำ
๕. เป็นที่หมิ่นประมาทของเพื่อน
๖. ไม่มีใครประสงค์จะแต่งงานด้วย

คบคนชั่วเป็นมิตรมีโทษตามบุคคลที่คบ ๖ สถาน
๑. นำให้เป็นนักเลงพนัน
๒. นำให้เป็นนักเลงเจ้าชู้
๓. นำให้เป็นนักเลงสุรา

๔. นำให้เป็นคนลวงเขาด้วยของปลอม

๕. นำให้เป็นคนโกงเขาซึ่งหน้า

๖. นำให้เป็นนักเลงหัวไม้

เกียจคร้านทำการงานมีโทษ ๖ สถาน

๑. มักอ้างว่าหนาวนัก แล้วไม่ทำการงาน

๒. มักอ้างว่าร้อนนัก แล้วไม่ทำการงาน

๓. มักอ้างว่าเวลาเย็นแล้ว แล้วไม่ทำการงาน

๔. มักอ้างว่ายังเช้าอยู่ แล้วไม่ทำการงาน

๕. มักอ้างว่าหิวนัก แล้วไม่ทำการงาน

๖. มักอ้างว่ากระหายนัก แล้วไม่ทำการงาน

ผู้หวังความเจริญแห่งตนและโภคทรัพย์ พึงละเว้นแห่งความฉิบหาย ๖ สถาน

ตระกูลมั่งคั่งจะตั้งอยู่ไม่ได้นานเพราะเหตุ ๔ ประการ

๑. ไม่แสวงหาพัสดุที่หาย

๒. ไม่บูรณะพัสดุที่เก่าชำรุด

๓. ไม่รู้จักประมาณในการบริโภค

๔. ตั้งสตรีหรือบุรุษทุศีลให้เป็นพ่อบ้าน แม่เรือน

ผู้หวังจะดำรงวงศ์ตระกูล ควรเว้นสถาน ๔ ประการนี้ จึงจะได้รับความเจริญรุ่งเรือง

สมเด็จพระผู้มีพระภาคเจ้าได้ตรัสจำแนก
สุขของคฤหัสถ์ไว้ ๔ สถาน คือ

๑. สุขเกิดแต่ความมีทรัพย์

๒. สุขเกิดแต่การจ่ายทรัพย์บริโภค

๓. สุขเกิดแต่ความไม่ต้องเป็นหนี้

๔. สุขเกิดแต่การประกอบการงานที่ปราศจากโทษ

เหตุนี้ผู้ครองเรือนคนใดบริบูรณ์ด้วยคุณธรรม ๔ ประการนี้ ย่อมปราศจากทุกข์

เส้นโลหิตแตกในสมอง

โดย

ศาสตราจารย์นายแพทย์บุญเลี้ยง ตามไท

M.D. ,M.A. ,D.Sc. D.Sc. in Med. (Hon.)

เมื่อหมอนคร ศิริทรัพย์ ลูกชายอาจารย์พี่ประสิทธิ์ ศิริทรัพย์ มาขอให้ผมเขียน เรื่องเส้นโลหิตแตกในสมองลงในหนังสือนี้สำหรับประชาชนที่ไม่ใช่หมอ ผมยินดีรับเขียนด้วยความสุขความเต็มใจเพราะเหตุผลสองประการ ประการแรกผมเห็นว่าเหมาะสมมาก เพราะอาจารย์พี่ประสิทธิ์ ถึงแก่กรรมด้วยโรคนี้ และผมได้อยู่รักษาตั้งแต่สิบนาทีแรกที่เข้ามาอยู่โรงพยาบาลจุฬาลงกรณ์ จนกระทั่งหมดลมหายใจ

ประการที่สอง เป็นโรคที่เราพบบ่อย

โรคเส้นโลหิตแตกในสมองนี้อยู่ในกลุ่มโรคที่เรียกว่า โรคของเส้นโลหิตในสมองที่เกิดปัจจุบัน (Corebral Vascular Accidents.) กลุ่มโรคนี้เกิดขึ้นเนื่องจาก มีพยาธิการ เปลี่ยนแปลง ของผนัง ของเส้นเลือดที่ไปเลี้ยงสมอง

สาเหตุ ที่ทำให้เกิด การเปลี่ยน แปลง ของ เส้นเลือด ที่ไปเลี้ยงสมอง ยังไม่มีใครทราบแน่นอน แต่ที่พบบ่อยหรือเชื่อกันเวลานี้ก็คือ *อายุ* เป็นสาเหตุหนึ่ง มักพบในคนที่มีอายุเกินห้าสิบปีขึ้นไป และ

ไขมันในเลือด (Blood Cholesterol.) ยังมีสาเหตุอื่นๆ อีก เช่นคนที่เป็นโรคเบาหวานอยู่นานๆ ก็มีการเปลี่ยนแปลงของเส้นเลือด

เวลามีการเปลี่ยนแปลงของเส้นเลือดเหล่านี้ จะเกิดโรคขึ้นได้ ๔ อย่างด้วยกันคือ :-

๑. เส้นโลหิตแตก (Cerebral Hemorrhage.) โดยมากคนไข้พวกนี้มักมีแรงดันของโลหิตสูงอยู่ด้วย ก่อนเส้นโลหิตจะแตก มักมีอาการปวดศีรษะจัด แรงดันโลหิตสูงขึ้น แล้วก็หมดสติไปและจะมีอัมพาตครึ่งซีก

๒. เส้นโลหิตตีบ (Cerebral Thrombosis) เมื่ออายุสูงขึ้นผนังของเส้นเลือดแข็ง และมีการเปลี่ยนแปลงของเส้นเลือด ทำให้หลอดของเส้นเลือดเล็กลง เลือดไปเลี้ยงสมองไม่พอ มักจะเกิดขึ้นเวลาที่แรงดันโลหิตต่ำกว่าปรกติ เช่น เวลานอนหลับกลางคืนพอตื่นเช้าก็มีอาการอัมพาตครึ่งซีก

๓. เส้นโลหิตอุดตัน (Cerebral Embolism.) โรคนี้ไม่เกี่ยวกับอายุยืนหรือความดันของโลหิต แต่มักจะเกี่ยวกับคนที่เป็นโรคหัวใจอยู่ก่อน แล้วอยู่ดีๆ วันใดวันหนึ่ง เศษผงที่เกิดจากโรคหัวใจ (Emboli.) หลุดไปอุดเส้นโลหิตที่สมอง ทำให้เลือดไปเลี้ยงสมองไม่ได้เกิดมีอัมพาตครึ่งซีก

๔. เลือดไปเลี้ยงสมองไม่พอ (Cerebral Insufficiency.) โรคนี้สาเหตุก็เหมือนกับข้อ ๒ คือเมื่อมีการเปลี่ยนแปลงของผนังของเส้นเลือด รูที่เลือดเคยไหลคล่องๆ เกิดแคบลง แต่ไม่มากเหมือนอย่างอันสอง ฉะนั้นคนไข้จะมีอาการอัมพาตครึ่งซีก หรืออัมพาตของแขนข้างเดียว หรือขาข้างเดียวอยู่สองสามวัน เป็นๆ หายๆ

ข้อแนะนำที่ควรระวัง : เวลาที่มีอาการปวดศีรษะบ่อยๆ มากๆ ควรตรวจดูแรงดันของโลหิตควรตรวจปัสสาวะหรือเลือด ดูโรคเบาหวาน เวลามีเวียนศีรษะหน้ามืดเป็น ๆ หาย ๆ ควรให้แพทย์ตรวจดู โดยเฉพาะเวลาที่มือเท้าอ่อนแรงลงด้วย

นี่เป็นการเขียนสั้น ๆ ผู้เขียนหวังว่า คงจะให้ประโยชน์บ้างกับผู้อ่าน

ท่านควรจะปฏิบัติตัวอย่างไรเมื่อท่านเป็นโรคความดันโลหิตสูง

โดย "แพทย์ผู้หนึ่ง"

ความจริง การ ปฏิบัติตัวในโรค ความดันโลหิตสูงนั้น ยากมาก เพราะถ้าจะให้ถูกต้องตามแพทย์สั่งแล้ว ก็เท่ากับว่าต้องนั่ง นอนเฉยๆ ทำอะไรไม่ได้เลย ซึ่งเป็นไปไม่ได้สำหรับคนธรรมดาสามัญทั่วไป เมื่อเป็นเช่นนี้เราจำต้องปฏิบัติตัวให้พอเหมาะพอควร

ก่อนอื่นเราควรจะทราบเสียก่อนว่า เมื่อเป็นความดันโลหิตสูงแล้ว ผลสุดท้ายจะมีอันตรายอย่างไรบ้าง เพราะความดันโลหิตสูงอย่างเดียวไม่ทำอันตรายถึงแก่ชีวิต แต่สาเหตุที่จะทำให้เกิดอันตรายได้ ก็เนื่องมาจากโรคแทรกซ้อนที่เกิดมาภายหลัง คือ

๑) หัวใจวาย–เนื่องจากหัวใจข้างซ้ายโตมาก หรือเส้นเลือดไปเลี้ยงหัวใจถูกอุดตัน

๒) ไตไม่ทำงาน–ทำให้เกิดโลหิตเป็นพิษ

๓) เส้นเลือดในสมอง–แตกหรือตัน

สาเหตุเหล่านี้ทำให้มีอันตรายถึงแก่ชีวิต เพราะฉะนั้น เราจำต้องป้องกันไม่ให้เกิดขึ้น วิธีป้องกันมีอยู่วิธีเดียว คือ พยายามลดความดันโลหิตลงให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้ อย่าปล่อยให้ความดันสูงอยู่นานๆ จะทำให้เกิดโรคแทรกได้

วิธีลดความดันมีดังนี้คือ

๑) อาหาร โดยมากมีความสำคัญน้อย ยกเว้นในบางราย เช่น เมื่อเกิดโลหิตเป็นพิษแล้ว ก็ต้องรับประทานอาหารเนื้อน้อยกว่าธรรมดา ถ้าเป็นเบาหวานร่วมด้วย ก็ต้องลดอาหารคาร์โบไฮเดรตให้น้อยลง ถ้าเป็นความดันโลหิตสูงธรรมดายังไม่มีโรคแทรกแล้ว โดยมากเขาแนะนำให้อาหารที่จืด คือ ให้เค็มน้อย แต่สำหรับคนไทยทำไม่ได้ เพราะเราชอบอาหารมีรสเค็มจัดกว่าธรรมดาอยู่แล้ว โดยมากมักต้องให้ยาแทนการงดอาหารเค็ม

๒) การลดน้ำหนักตัว ตามธรรมดาทั่วไป ถ้าคนอ้วนมากก็แนะนำให้ลดน้ำหนักตัวลงเสียบ้าง แต่คนผอมอยู่แล้วก็ไม่จำเป็น การลดความอ้วนเป็นสิ่งหนึ่งซึ่งอาจจะช่วยให้ความดันโลหิตลดลงเหมือนกัน แต่หลักอันนี้ก็ไม่จริงเสมอไป

๓) การพักผ่อนให้มากกว่าธรรมดา เช่นไม่นอนดึกจนเกินไป ไม่ทำงานหนักจนเกินไป หมายถึงการออกแรงมากๆ เช่น ขุดดินหรือยกกระถางต้นไม้หนักๆ เป็นต้น พยายามหาโอกาสพักผ่อนเวลากลางวันไว้ด้วยก็จะทำให้ดีขึ้นมาก การนอนไม่หลับก็เป็นสิ่งไม่ดี ต้องพยายามให้หลับ ถึงแม้จะต้องใช้ยานอนหลับบ้างเป็นครั้งคราว

๔) การทำจิตใจให้สบาย พยายามทำจิตใจให้สงบ ไม่ดีใจหรือเสียใจจนเกินไป เพราะจะทำให้ความดันโลหิตอาจจะสูงขึ้นได้ มีอยู่อย่างหนึ่งคือการเล่นการพนันที่มีการได้เสียกันมากๆ อาจทำให้ความดันโลหิตสูงขึ้นอย่างรวดเร็ว อาจทำให้เส้นโลหิตแตกได้ ดังเคยมีตัวอย่างมามากแล้ว

๕) การลดความดันโดยการใช้ยา อันนี้เป็นเรื่องของแพทย์ ผมจะไม่กล่าวถึง แต่อยากจะทำความเข้าใจไว้สักเล็กน้อยว่า คนที่มีความดันโลหิตสูงนั้น โอกาสที่จะหายจากโรคนั้นน้อยมาก ยกเว้นพิเศษเป็นบางรายเท่านั้น แต่ถ้าความดันโลหิตเดี๋ยวขึ้นเดี๋ยวลงสลับไปมาเช่นนี้พบได้บ่อยๆ เมื่อแพทย์ให้ยาลดความดันแล้ว ความดันโลหิตอาจลดลงมาสู่ปรกติได้ แต่ถ้าหยุดยาก็จะกลับขึ้นไปอย่างเก่าอีก ควรต้องรับทานยาต่อไปเรื่อยๆ ไม่ควรหยุดยาเสียเลย เรื่องนี้คนไข้มักไม่เข้าใจ และนึกว่าหายแล้ว จึงหยุดยาเสียเองโดยไม่ได้ถามแพทย์ บางคนยิ่งร้ายใหญ่ เพิ่ม ลด และหยุดยาเองเลยทีเดียว ซึ่งจะทำให้มีอันตรายเพราะยามากไปหรือน้อยไปก็ได้

ก่อนจะจบเรื่องนี้ มีอยู่อย่างหนึ่งซึ่งอยากจะเตือนไว้ว่า การปล่อยให้ความดันโลหิตสูงอยู่นานๆ เป็นเดือนๆ นั้น เป็นการทำลายตัวเอง เพราะจะทำให้เกิดโรคแทรกซ้อนอย่างที่กล่าวแล้วได้เร็วและง่ายกว่าธรรมดา และถ้าเกิดโรคแทรกซ้อนขึ้นมาแล้ว มีอยู่ ๒ อย่าง คือไม่เป็นอัมพาตไปก็ต้องถึงแก่ชีวิตเท่านั้น

พิมพ์ที่ ร.พ. สามเจริญพานิช ถนนตีทอง พระนคร
นายเหรียญ เอื้อจงประสิทธิ์ ผู้พิมพ์ผู้โฆษณา ๒๕๐๘